De opstandelingen

Henriette Roland Holst-van der Schalk

bron
Henriette Roland Holst-van der Schalk, *De opstandelingen*. Maatschappij voor goede en goedkoope lectuur, Amsterdam 1910

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/rola003opst01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

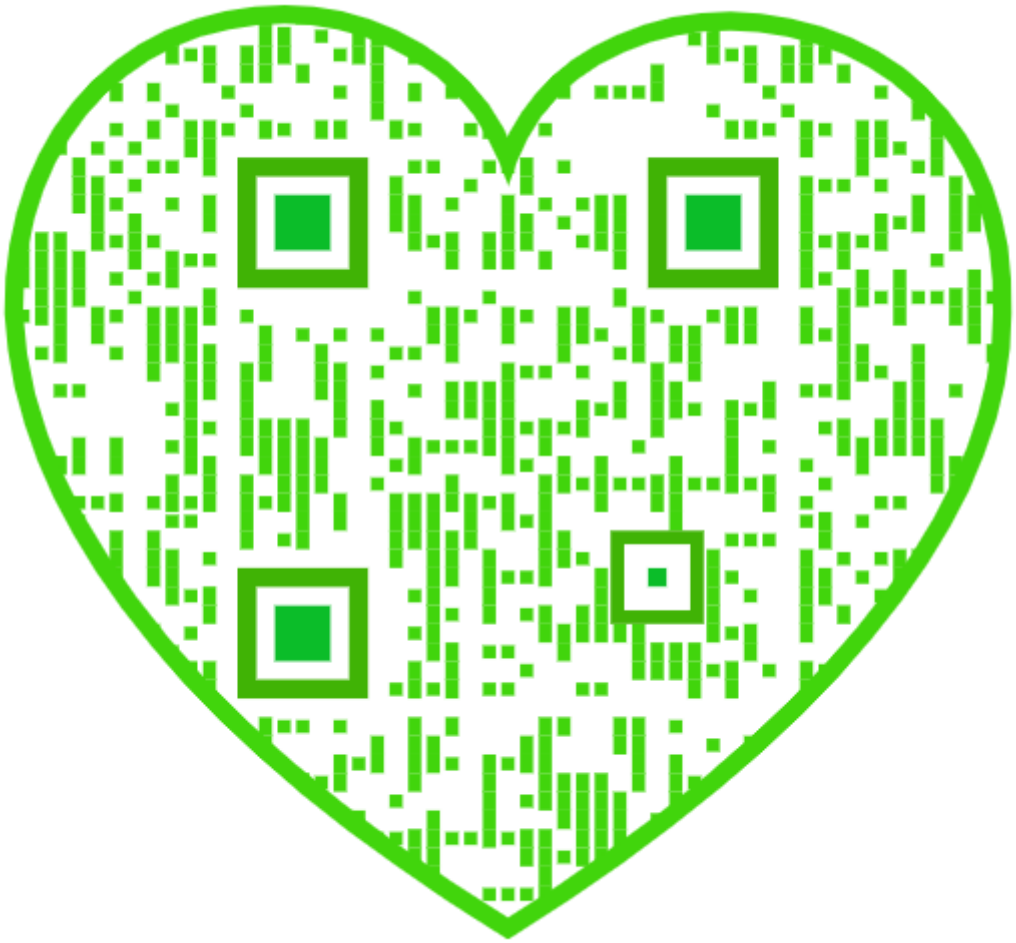

Personen.

CHRYSTALOFF, een leider der arbeiders.
PETROFF, een der grondvesters van de Sociaal-demokratie in Rusland.
MARIA, een propagandiste.
RADOM, een afgevaardigde van den Petersburgschen arbeiders-gedeputeerden-raad.
ISMAïL, een jongeling.
De afgevaardigde der mijnwerkers.
De afgevaardigde der transportarbeiders.
De afgevaardigde der fabrieksarbeiders.
Een soldaat.
1ste en 2de officier, leden van den krijgsraad.
Koor van arbeiders, arbeidsters, jongelingen en meisjes. Soldaten.

Het stuk speelt in eene zuidrussische havenstad, gedurende de revolutie.

De handeling omvat verscheidene maanden en valt gedeeltelijk buiten den reeëlen tijd.

Eerste bedrijf.

Chrystaloff, Petroff, Radom, Maria, Ismaïl - de drie arbeiders-afgevaardigden - Koor.
Het tooneel verbeeldt de machinekamer in een fabriek - Chrystaloff, Petroff en Radom vormen een zittende groep; om hen geschaard zijn de anderen; op den voorgrond Maria, Ismaïl en de arbeiders-afgevaardigden, op den achtergrond het koor.
Nacht, flauwe verlichting door lampen.

CHRYSTALOFF.
Wij, uw gekooz'ne', uitvoerders van uw wil
riepen u saam tot wijdblikkend beraad
en stout besluiten. Welkom, makkers, hier.
Zwaar staat de taak, wachtend uw beuren. - Moog
zuivre eenswilligheid tusschen ons wonen,
bezonnenheid en moed hier wachters zijn.
Mogen de daden, die beraadslaging
kronen als kelk de stengel kroont, uitstortend
edelste sap in haar, proletariaat
heilzaam zijn, en door hem, menschheid tot heil.

STEM UIT HET KOOR.
O donk're, veel-gewondene paden,
waarlangs historie ons opwaarts voert!
Ellende hield ons geboeid en gekluisterd,
ons lichaam was wrak, onze geest ontluisterd:

EEN ANDERE STEM.
Kennis is 't, die de ketens ontsnoert.

DE EERSTE STEM.
Onze willen zwenkten verward door elkander
omknakkend voor meesters' barsch aangezicht,
als riet bij der winden barsche bevelen.
Verenk'ling boog neer onze brooze velen:....

DE TWEEDE STEM.
Eenparigheid heeft ze opgericht.

DE EERSTE STEM.
O smartgedenken aan dagen die stegen
uit der tijden schoot, eenvormige stoet;
ied're dag met de grauwe gewaden omhangen
van doffe vertwijf'ling, in 't mat oog verlangen
naar vergetelheid als een doffe gloed.

DE TWEEDE STEM.
O lichtheugenis van morgenhelle uren
wiekend-aan op schachten van rozerood,
toen de groote helderheden òplichtten,
en over de verre toekomstgezichten
kennis haar goudenen stralen spoot!

EEN DERDE STEM.
Hoe kwam de verandring? Waar ontsprongen haar bronnen?
Wanneer vloeiden 't eerst over 't vaal nachtgebied
de tinten der hoop, de voorboôn der zonne?
Wie vestte 't verbond van het wankele riet?
Hoe groeide van vonkgesproei, ras nachtverslonden
onze wil tot een durende, vuursterke gloed?
O mysterie, die 't wrochte', o mysterie, die 't konden,
zelven voelen 't een wonder, dat Leve' aan hen doet.

CHRYSTALOFF.
Genooten, uit den donkren schoot der jaren

stijgt nu een dag op, die de kiemgestalte
van jarenreeksen bergt in zijnen schoot.
De tijden splijte': uit hunner welving schaal
rijst, tongloos, de beslissing, die nu welhaast
gaat spreken met den stem van uw besluit.
Zult ge nog langer lijden dubb'len druk,
druk van 't vraatzuchtig roofdier kapitaal,
dat van uw leefkracht, wolf van lamm'ren, tiert;
uw vrouwe' ontvleescht, aan uw kind'ren ontrooft
hun eenig erfdeel: jonkheids dart'len glans,
en alle levensblijheid voor u dempt
met looden klok omhuivend uw geslacht?
Druk van verdorvene geweld'narij,
kneuzend uw leden murv, makend elke ademtocht
pijnlijk halen uit half-verstikte borst.....
Wat zoek ik woorden? Onrecht heeft zich op-
gehoopt tot bergen-staap'ling, klimmend d'een
uit d'anders nek, en pijl van onzen haat
reikt, steil-opvarend, tot hun laagste niet.
Maar 't dorre zengen van die heete haat,
bevruchtte lang reeds in ons kennis, klaar-
oogige en met altijd-koele hand.
Een heerlijk kroost van deugden teelden zij,
een koen geslacht van helden-kind'ren, hunk'rend
uit te gaan over 't land, als een stroom gaat,
verwoestend en bevruchtend te gelijk.
En over 't land rijpte hun tegemoet
drang overgroot, als menschheid soms aangrijpt
naar vernieuwing des levens, wagewijd
oop'ne' aller sluizen, dat stroom langgekeerd,
zijn opgeperste krachten bruischend stuw'
in 't troeb'le bekken, door stilstand verslijmd.
Zoodat nu elk geschieden van deze aan
geschieden overrijken tijd, uitstraalt
zijn vragen naar 't klankbord proletariaat,

gespannen wachtend, hoe elk daar weerklinken,
welk antwoord vinden zal: want bij u rust
diepste antwoord aller vragen wier gekrijt
nu als van angst'ge meeuwen scheurt de lucht....

MARIA.
O moge 't antwoord weldra ruischen over
d'aarde, zacht stillend het verschrikt gekrijt!
Moge de dag der broederschap haast komen!

CHRYSTALOFF.
Maria, zacht in droomen zingt uw ziel.
De dag der broederschap zal zeker komen
maar eerst nog veel dagen, verscheurd door strijd. -
Makkers! Nu zien alle krachten des levens
naar u als naar hun redders hunk'rend uit,
hen aan te voeren tegen kracht des doods.
De arme boer, uw donk're broeder, lijdend
verdrukking aan d' uwe wezens-gelijk,
hoe kan hij, op zichzelf gesteld, afwerpen
het juk? Zijn wanhoop-opgezweepte scharen
woeden vergeefs, vergeefs keert zich bij vlagen
tegen des heeren lijf en hof en have
hun lang-gekropte haat: of ringsom barnen
heerhuizen, heerschappij blijft overend.
En eer de vlam ineen-zijgt, zinken zij
die z' aanbliezen op 't uitgemergeld veld
weer neer, en weder strijkt over hun ziel
wind van berusting met zijn loome wiek,
gansch volgezogen aan den zwaren kelk
der purper-bedwelmende bloem geloof. -

O machteloosheid van het enkele getal!
Wat baat hun sterreveelheid, menigvoud
hunner verdrukkers, zoo gij, makkers, niet
hun slingerende gangen richtend leidt,

en saambindt hun onsamenhangend woest
verzet tot snoer van daden, sterk en dicht
aaneengerijd, dat heerschappij omknelt?

De troepen van 't bevleugeld intellekt
die droegen in uw donker levenshol
de lamp van wete' en schoonheids toovergloed,
ziet: al hun luisterrijke woorden gaan
- als 't vlokje zeeschuim, in veelkleur'gen glans
trillend op 't gele zand een oogwenk, dan
verwaaid, - verloren. Al hun diepe duiding
van Vrijheids wezen, 't overstelpend lied van
hunk'ren naar haar - ach, niet meer dan de schaduw
van gang naderen zij tot Vrijheids rijk,
als niet de vlucht'ge uitstraling van dien geest,
in u, makkers, wint lichaam, en geheel
doordringend uwe drommen, zwaar en log,
z'omsmelt tot and're, van zijn kracht doorgloord,
gelijk vuurgloed in ziedend ijzer stort
zijn kracht, en, vluchtige zich huwend aan
zware materie, die herschept tot 't wit
gefonkel van het daden-reë staal.....

STEM UIT HET KOOR.

(een man treedt naar voren.)

Uw woorden, makker, zijn gelijk een wolk
doorgloord van licht, en als een zee bewogen
door wind-van-verre: zwellend-zuivre wind.
Zij komen mij gemeenzaam, klare tolk
van naar bewustheids dag worstlend omhooge
gewetenheên, die waarde' in mij halfblind.
O makker, waar voeren uw woorden heen?
Wat opzet hult onder hun wijd afhangend
gewaad zijn vaste, welberaden leên?
Naar nieuwe banen richten zich uw schreên:
onthul, onthul hun doel: wij staan verlangend.

ISMAïL.
Afgronddiep wille', en stoute weergalooze
levensverschieten doemen voor mij op:
een storm hoor ik aanruischen door uw woorden.
Tusschen hun spaken schitt'ren roode rozen
van strijd, en helden-dade' in strijdgalop
schieten uit de nevelbedekte oorden
der toekomst aan als ruiters hooggemoed.
Wat eischt de tijd? Onzekerheid is prangend
mijn hart met stalen ving'ren; 't jagend bloed
klopt in mijn slapen: makker, leidt mijn voet.
Onthul, onthul het doel: wij staan verlangend.

CHRYSTALOFF.
Niet ik, een ander zal langs redes stroom
u voeren tot waar, beeld op heuvelrug,
de daad u opblinkt, die ge zoekt sinds lang.
Maar eer zijn woord u meeneemt als een vloed,
bezint u op de bronnen van uw kracht,
richt op hun oorsprongen nog eens den blik.
Wat zijt ge, waarom draagt ge zulk een hoop,
als nooit is opgevlamd aan donk're wereld?
Omdat uw schouders dragen alle lasten,
omdat ge niet, hoog're, op laag're steunt.
Gij zijt de vuurgloed in het diep gewelf
die licht- en warmte-ruischen tot den nok
van den reuzenbouw maatschappij verspreidt.
Doof uit, gij arbeidsgloed: en als een slang
kruipt op klam duister, kilte van den dood,
langs alle wenteltrappen en portalen,
en leven verstart door het weidsche huis.

Hier springt de bron-aâr, makkers, van uw kracht:
uw arbeid houdt in stand het organisme
der maatschappij. Gelijk de longen slurpen

zuurstof uit d'atmosfeer, te voeden 't bloed,
slurpt d'arbeid uit natuurstof 't levenssap
dat maatschappij voedt. En gelijk het hart
het zuiv're bloed pompt door zijn binnenkaamren
en zendt in rijke golven uit, - zoo stuwt
de arbeid alles, waar menschen van leven
door het aderennet der maatschappij.
En hart, èn longen is zij der gemeenschap.
Trekt gij uw hand terug van 't stugge werktuig,
trekt gij terug die vlijtige, gesmijd'ge,
zorgzame hand: het levende geheel
valt dood uiteen in deelen: zoo vervallen
de leden van 't lichaam, als bloedstroom stokt.
Bij de arbeid begint gemeenschap: arbeids
eerstgeboorne is zij, aan moeder vast.
Weg arbeid, is gemeenschap weg. - Maar gij,
d'arbeid, norsche gezellin uwer dagen
verlatend, brekend den keten der nood
die u vastklonk aan haar dor lijf, voor d'eerste
maal weg van haar barsch oog, haar klamme hand,
gij, vluchtend van 't vampyr-geaardde schepsel
dat dronk uw bloed, uw jeugd, in kleine teugen
aan uw kracht mond-aanzettend dag na dag,
gij keert u van het inhoudloos gezwoeg
naar 't inhoudsvol, heerlijk werk der bevrijding
en ontstroomt juichend de oorden der pijn...

STEM UIT HET KOOR.
Ik zie een gloed heenbreken door de wolken,
die stonden aan den einder, dicht en zwart.
Spreek voort, spreek voort: blaas de kimmen gansch open.

CHRYSTALOFF.
Uit zwarte diepten rijst ge tot den dag,
en droomend ligt de ondergrondsche stad
wier do[mp]ige lucht uw houweelslag dempte.

Van werven daalt ge: aan staalgeribden flank
der scheepsrompe', oude zeemonsters gelijk,
zwijgt hamerdruischen. Uit fabriekspoort stormen
uw scharen, meng'lend leeftijd en geslacht;
en in scheem'rige ruimten staan verstild
de duizend-hand'gen, die uw hand deed leven:
de gromme stemmen der machines zwijgen,
hun blinkende werkspieren vreet de roest.
En als gij duikt uit duist're sfeer van d'arbeid
waar kapitaal perste uit uw poriën 't goud,
sliert somber over 't aangezicht des levens
een valsche glimp van feestgelijken schijn.
't Arbeids-gedruisch verstomt. Vreemd stuwt de stad
scherp gezoem op, gelijk rijst uit de korven
in 't voorjaar, als de zwerm opzoemt in toorn.
Snel jaagt, en ongelijk, de pols des levens.
Rondom der steden kokende gevaarten,
oneindig, ongemeten klotst het land,
peillooze zee vol troebele geheimen.
En stad en land vallen in ver verleden
terug. Elk verzinkt in vereenzaamd leven,
elk hult zich in zijn zorgen en gevaren,
als man in wijden mantel hult het hoofd....
De maatschappij verstuift, tot puin verbrijzeld.
Gezag, zich schrap zettend tegen het vloeden
heft de hand op en spant zijn keel te schreeuwen:
zijn arm valt slap, als door getoover, neer,
en zijn bevelen, vleugellamme vogels
fladderzinken door storm-gezweepte lucht. -
Maar gij, vullend de pleinen met uw menigt',
als witte nevels 't zachtgerondde dal,
herwint de eenheid, die d'arbeid u roofde,
en wint in haar 't bewustzijn van uw kracht.
Ineen stort alles: in het groot gebrijzel
verschijnt ge, gij alleen een vaste leider,

tot u keert zich de bede der beangsten,
de handen strekken zich tot u om steun.
Gij wordt gezag, de maatschappij wordt gij.
Gij leidt, gij regelt: tusschen brokke' en puinen
van het ontwrichtte, uiteengeslagen leven
plant gij uw vaan, en aan borr'lende wellen
die ziedend opschuimden in enge trechters
opent gij Socialisme's breede baan.

STEM UIT HET KOOR.
O diep-begraven zekerte van kracht,
van komend-heerlijk zegepralen,
gij hebt altijd geschenen in mijn nood,
gij hebt altijd geflonkerd door mijn nacht
gelijk een ster door takken winterkale
flonkert helder en groot.
O vreemde vreugd, vuur, dat door leden rint!
Dit is de kracht, die ik altijd door mij
zacht voelde beven, wachtend op een wind
haar te doen uitslaan: o wind, nadert gij,
die vrij zult zetten 't onvervreemdbaar-eigen
vermogen mij verleend,
dat rust in mij, als in 't gesteent
kracht te verplett're', en in den stroom, t'ontstijgen
aan zijn nauw bed, en bruischend over 't veld
mee te sleuren, wat zich vermeten stelt
hem tegenover en trotseert zijn dreigen.

EEN ANDERE STEM.
Uit diepten van mijn dagen, leedgedrenkt;
uit holen door honger en koude
gebrand in mijn verflensde mensch'lijkheid,
uit alle onrecht dat mij heeft gekrenkt,
uit begeerten lang-dwalend door mijn wouden
stijgt nu de drang tot strijd.

O kracht, in mij als voorjaarsdrang gedragen
omhoog, ik zal u uitzaaien op aard,
dat rijze' uit u een nieuw geslacht van dagen,
stormig-bewoog'ne dagen, levenswaard.
Nu komt het eensklaps zwellen van de krachten,
't worden omhoog gevoerd
bove' angst die knaagt en zorg die loert;
nu komen de sprongen, stout als gedachten.
Nu zwelt toorn, als de lage stem der zee
die schuimend werpt haar geled're' op de ree:
nu komt het heerlijke wat ik altijd verwachtte.

CHRYSTALOFF.
Genooten, niet mijn hand zal laatste banden
slakend, vrijlaten op oneind'ge banen
't schip van uw kracht. Een makker is tot ons
uit Petersburg gekomen: makkers zonden
hem, boodschapper, en aan u is zijn woord.
Hij zal u spreken, als van ding doorleefd
van wat alreê in dor bericht, verwijdde
heerlijk eerst 't hart ons, toen 't saamsnoerde zoo
dat elke bloeddrup zich doorwindt met pijn.
Hij stond in de branding dier felle dagen
toen onpeilb're verlangens plotseling
opklotsten in de lang-verstijfde harten
en leven aanbruischte, een hooge zee.
Hij zag spanningen zich spitsen als bogen,
zag alle krachten-des-levens onstuimig
toeijle' op vreeselijken sprong, en hij
werd meegesleept in 't grond'loos nederstorten
toen alle uitzichten, elke hoop-des-levens
ondergingen in stroomen bloeds, toen niets
zoo het scheen, bleef dan blinde wanhoop over.
Maar korte nacht van raadloosheid en wanhoop
verwon die roode zonne: dorst naar wraak.

En nu, dat Radom van die wilde dagen
verhale, van het donkere verraad,
en den ondergang der weerlooze scharen.
Hij boodschappe u, wat uw makkers-in-nood
van uwen broederlijken zin verwachten.
Dat zijn woord valle in uw harten als zaad
in kruimige aarde: immers ploegschaar van
ons eigen leed, maakte 't gemoed bereid
zaad te doen kiemen, dat rijpt uit de voren
van der makkers verderf en droeven dood.

STEM UIT HET KOOR.
Laat hem spreken, den makker, uit bloedige stad
door makkers gezonden;
wij groeten met schromen hem die deel had
aan dien dag van bloed en wonden.

Laat hem verhalen van den moord
en van het rouwen,
van toorn die uitspreidt als een looden wolk
over de stad haar vlag;

wij zien opschemeren door zijn woord
de smeekende vrouwen
en het weerloos goedgeloovig volk
als het trok in den klaren dag.

Wij zien het bloed als een donkere vacht
opsomberen uit zijn woorden;
en het smartgekreun der deerlijk-gewonden
wringt ons het hart;

wij hoore' in zijn stem de stervensklacht
van duizend vermoorden,
en haat tegen wie in den dood hen zonden
brandt in ons hart.

Donk're ontroeringen
onze oogen verduisteren....
O makker gekomen van de roode vervoeringen,
spreek: wij luisteren.

RADOM.
Groet van levenden, maning van de dooden
breng ik. En groet en maning vloeien tot
één stroom ineen, die naar u heendringt, makkers,
zich te werpen aan uw hoogdeinend hart.
Bij u alleen is heeling, want bij u
is hoop van strijd, en welke and're heeling,
vindt onze smart ooit, dan door hel strijdleven,
opslaand uit donkergrauwen asch des doods?....

O kameraden, welk een dag van bloed!
Afgrondgelijk splijtend ons leven in
wat was daarvóór, en 't laat're. Schemerig
verwaast het oude, een halfvergeten droom,
waar hij uit opduikt, dag gedoopt in licht
schril-dreigend, als vooraf gaat 't booze weer....
Duizend maal duizend malen zinkt het hart
weer in dien afgrond, in die zee van bloed....
Alles wordt zwart.... O machteloosheid! bitt're,
bitt're, alsem-bitt're machteloosheid.

MARIA

(zeer zacht)

Mijn lieve broeder, voer tot ons uw zinnen
terug; uw makkers, uw genooten wachten,
hunk'rend te weten hoe het is geschied.
Verhaal ons alles: wij verlangen zoo
uw smart te domp'len in het heelend bad
van ons meetreuren.... Onze harten buigen
over naar één te worden met uw hart....

RADOM.
Lieve genoote, dank: uw woord is balsem. -
Laat ik nu goed denken hoe alles was,
en niets vergeten, dat gij door mijn woorden,
dien dag ziet op- en bloedrood ondergaan.....
Een flauwe winterzon, een strakke hemel....
De stoeten komen saam in bleeken morgen
uit verre wijken van de groote stad,
want het was de dag, tot den gang bestemd,
die wenden zou van zwart naar licht hun leven.
Zij gingen als het kind tot moeder gaat
getroost te worden, tot den witten tzaar,
in 't hart vertrouwe', in handen 't heilig beeld.
Gapone voert aan hun zingende scharen:
bloothoofdsche mannen, vrouwe' in bont gewaad;
en als lammetjes naast de kudde, speels
omdart'len 't sjokken van de moederdieren
huppel'n veel kindertjes lichtvoetig mee. -
O steenen harten, die dat net hebt uit-
gespreid en inhaaldet met éénen slag
heel dezen reuzenvangst van dood en wonden:
zijt vervloekt. En gij and're harten, gansch
verwrongen, en in u gestampt tot gruis
natuurlijk neigen: gij onze eigen zonen
die bevangen in zinloos wanen, schoot.
Soldaten! O hun bleeke doodsgezichten
staren u aan, verwijtend, in de nacht....

MARIA

(smeekend)

Broeder! spreek door: laat niet uw zin omdonk'ren
de droomenfloersen van den bloed'gen dag....

RADOM.
Zij hadden opgesteld levende hagen
aan alle overgangen naar 't hart der stad,
en onze scharen moesten daar voorbij.

Vreemd was dat òpschuive, als van reuzenslang
zijn zingende windingen, langzaam schuivend
aan op die blinkende soldatenhaag.
Zij liete' ons tot hen nad'ren zoo dicht bij
dat wij d'adem om de neusgaten hunner
paarden zagen zich verdichten, een damp.
Toen hielde' onze eerste rijen aarz'lend halt,
en ieders hart stond stil in die sekonden
dat een wiekslag aanruischte door de lucht:
de wiekslag van het antwoord op die vraag,
die ééne vraag, uitblusschend alle and're
als zon de sterren uitbluscht: leve' of dood....
Voor velen was het dood, voor wein'gen leven.

STEM UIT HET KOOR.
O wee om d'arme makkers wreed vermoord.

RADOM.
Een schot knalde: signaalschot. En kommando's
scheurden de lucht. De steenen mannen gleden
tot leven; als door tooverij gewekt
schokten hun leden in gelijk bewegen.
En weer schreeuwde uit een aarzellooze stem
bevelwoord.... 't flikkert uit de donk're hagen
in lange flitsen vurig op ons aan,
en droog geknetter breekt de harde lucht.
En toen een stilte. Klaaglijk zachte stem
kreunde daarin, als een kaarsvlammetje
aan den rand van wijde duisternis beeft....

En toen.... als een gemarteld dier van 't woud
opspringt, en in een schreeuw vol woeste wanhoop
uitstort zijn radelooze stervenspijn,
zoo sprong een kreet op uit het donk're kluwen
dat zich daar wentelde in de roode sneeuw.
Toppen spitsten zich daarin, schril van haat

en in zijn diepten beierde een lage
doodsklok 't graflied van hoop, gewijd door d'eeuwen
en ouden eerbied, die nu stierf in 't hart.
O heilig keizerschap, toen is uw purper
gelijk een ster, gevallen en gedoofd....
Zoo als een vuurkolom, een zwart- en roode
zuil stijgt van smook en vlammen, steeg en stond
die kreet één oogenblik, ontzag'lijk, uit,
boven de bloedende verslagen menigt',
waggelde en viel in luid gekerm ineen....

STEM UIT HET KOOR.
O wee over d'arme bloedende kindren!

RADOM.
Als schaarsche boomen, die de houthakkers
hebben gespaard van 't neergevelde bosch
tusschen de stompen hun eenzame stammen
heffen omhoog, zoo stonden overend
wij enk'len, boven rijen van gemaaide
makkers, verminkt of dood aan onzen voet.....

ISMAïL.
O verder, verder: smart om doode makkers
nijpt 't hart met tangen, haat tot wie ze doodden
snoert het te saam. O baan een uitweg smart
en haat, of zij verstikken mij..... Wat deedt gij,
wat deden allen, die leefden.... daarna?
Wat kunnen wij doen, de dooden te wreken?

RADOM.
Mijn jonge makker, door wien 't snelle bloed
stuwt tintelend zijn warme stroom vooruit
in bruischend jagen naar 't bekken der daad, -
en gij genooten die mij hebt gehoord
met brandende oogen, de lippen stijfdicht
in 't moeilijk zelfbedwang, door nood geleerd:

luistert nu nog naar 't woord, dat breekt als morgen
gloed door het somber zwerk van mijn verhaal:
wat nu zal komen, berust ook bij u.
Gij weet nu wat voor gaven heerschappij
ons toewerpt, vragen w' om een weinig recht.
Gij weet nu wat geschiedt als w' onze handen
deemoedig smeekend, heffen naar den troon.
O genooten, - die ééne dag van bloed,
die dag van ijzer deed wat door veel jaren
ons rust'loos ijv'ren niet vermocht te doen:
zijn stalen vingers rukten met één stoot
aan bloed'ge wortels uit het hart der massa
't witte kindergeloof, het handenvouwend
geloof der onderdrukten, dat zou komen
redding van boven uit den langen nood.

Op dien dag is een bloedwel hoog omhoog
gespoten, heeft allen die staan bekleed
met gezags witte heerlijkheid, bespat
rood tot den hals; die wel rint nu aldoor
uit door heel Rusland, breede stroom en diep,
en van zijn oevers staren volk en heerschers
elkander in d'oogen, donker van haat.

De maar van rooden Zondag rent door 't rijk
van end tot end, en waar zijn hoeven dreunen
vliegt de arbeidersklasse overeind.
Der doode kameraden laatste schreeuw
schalt uit over de eindelooze vlakte
en boort zijn dreuning door het berggevaart.
Dat is hij, die de doodsche stilte scheurt
die hing, een zwart gordijn, over heel Polen, -
dat is hij, die in 't hart der heerschappij
de muren sidd'ren doet van 't Kremlin: Moscou
ontwaakt, - dat zijn zijn duizend echoos, grommend

door uw diepe ravijnen, Kaukasus.
Hoort ge dien schreeuw? Makkers verstaat ge waartoe
de stervenskreet dier duizenden u maant?
Hij maant u te strijden voor brood en vrijheid
in steê ze af te bidden van de heeren
als zij; te doen wat zij verzuimden. Ziet:
hun brekend oog berouwt de lange dwaling,
hun brekend hart roffelt den treurmarsch over
hun stukgeslagen hoop. O droevig lot:
stervend voor 't eerst het leven te doorschouwen;
gaande als vee ter weerelooze slachting
lokken te zien den schoonen, sterken dood
des strijders, openbreken de verschieten
de lichtende, die men niet zal betreên....

MARIA.
O schenke 't lot ons als eenige gunst
strijdend te vallen, wetende te sterven
voor 't rijk der broederschap dat zeker komt.
Zacht glijdt de ziel in dat besef ter ruste....
Maar om hun bitter doodzeer krimpt mijn hart.

RADOM.
Gij kunt genooten, het hartzeer bedaren,
dat hun dood aanvrat en met zijn roest over-
slaande op u, knaagt aan uw levend hart.
Gij kunt dien dood uit donk're misten beuren
en zetten als een stralend licht, een baken
tot nieuwe zeeën, in robijnengloed.
Gij kunt het droeve opschrift hunner graven -
droefst woord van alle, die de menschegeest
gemunt heeft uit het doffe brons der smart, -
het bitt're woord ‘vergeefs’ daarin gegriffeld
uitwisschen met één forsche streek der hand.
Gij kunt aan die met bloed gedrenkte aarde
waaruit opkomen zal, naar heerschers hopen,

verstikkend kruipgewas van slaafschen zin,
ontspruiten doen den groenglanzenden boom
die draagt de goudappels der vrijheid. - Makkers!
Gij kunt dit. Doet het. Dat's aan u mijn woord.

Ik zie tranen uit stroeve oogen leken
en dalen langs de groef, die nood en kommer
hebben geploegd in uw gebronsde wang.
O dat die tranen uw ziel reinigen
van aller lafheid, aller zelfzucht sporen
waarmee in 't oude leven vuile adem
van knechtschap bezoedeld heeft haren glans!
Opdat haar smetloos-zuiv're spiegel klaar
weerkaatse, als een gloed-in-somberheid
der makkers lijden en hun droeven dood;
opdat elk onrecht, elk vernederd worden
van wie draagt menschen-aanschijn gelijk wij,
elke smaad, man of vrouw of kind gedaan,
in haar als in een brandglas wederstrale
duizendvoudig versterkt.... Dan zal die dag,
die bloeddag twee-en twintig Januari,
niet zijn gelijk een stroovuur, ras vertrapt
door den zwaren poot van 't absolutisme,
maar knett'rend-uit onder dien reuzenhoef
doen opgaan vonkgesproei naar alle zijden
en ontsteken een algemeenen brand,
brand die verslindt het rotte misgewas
dat onze zielen verstikt met zijn zwaarte
en met vruchtbaren asch de levens-akkers
bemest.
    Genooten, onze doode makkers
stierven voor u, dat 't juk lichter zou drukken
uw schouders: o verheft u nu te plukken
de gouden vruchten van hun zwarten dood.
Uit hun verslagen worden ontbloeit groot

licht van zegepraal, zoo allen zich scharen;
reeds stralen millioenen proletaren
nu door der verdrukking en slaafschheid donker
lichtbundels uit; reeds rijst een groot geflonker.....

Schakelt het witte gloeien van uw toorn,
en makkersliefdes teeder zilverglanzen,
schakelt de donkre keerzij van den haat,
nu in bij dezen reuzenring van opstand
die groeit en groeit en welhaast spant zijn schalmen
van de Baltische golf tot Wladiwostok
en van de Yszee tot Azie's hart.

STEM UIT HET KOOR.
Onze arme, donkere makkers
gingen in vreedzaam vertrouwen
hun brandende zorgen te betten
met troost van den witten tzaar;
zij waren moede te hong'ren
met hun kind'ren en hun vrouwen;
hun hart was gezwollen van zorgen,
zij dachten: verlossing bloeit daar!

EEN ANDERE STEM.
Zij dachten hun zorgen te betten
met vaderlijke mildheid.
O arme vogels: de netten,
de netten waren gespreid....

DE EERSTE STEM.
Zij gingen, de wapenlooze
handen in smeeken gevouwen;
hoop lichtte zacht uit hun oogen:
vader zou luist'ren zeer mild
naar hun klacht, en de waarheid erkennen
en verjagen de dienaars, d'ontrouwe;

hun honger naar brood en gerechtigheid
zou welhaast worden gestild.

DE TWEEDE STEM.
Hoop blonk in hun wijd-open
oogen als een witte ster.
O arme makkers: de loopen,
de loopen blinken van ver.

DE EERSTE STEM.
O een man moet hij zijn zonder magen
die beval te stillen met kogels
hun honger, gegroeid door de eeuwen
naar gerechtigheid en brood.....
Een hard geknetter als hagel....
O mijn arme getroffen vogels....
Somm'gen vloden verschrikt in boomen,
maar overal vond ze de dood.

DE TWEEDE STEM.
Zij schoten ze neer gelijk spreeuwen,
Uit de boomen rondom, als een feest....
O wanneer, wanneer is door d'eeuwen
zulk een daad van bloed geweest?

DE EERSTE STEM.
In wijde, gemeenzame graven
hebben zij de doode lichamen
- de bloedige, namenlooze -
geworpen diezelfde nacht,
terwijl ver in verlaten voorsteden,
menig' en menig' eenzame
of een liev'ling, zeer laat nog, zou komen,
zat wakend vergeefsche wacht.

DE TWEEDE STEM.
O arme dooden, als honden
weggestopt onder d'aard, zonder eer, -

vreesden zij uwer bloedende wonden
wekkende spraak zoo zeer?

EEN DERDE STEM.
Wel mochten ze vreezen
de bloedige dooden....
macht'loos in hun leven
gaf dood hun kracht.
Hun gapende wonden
zijn de tongen, de roode,
die onder de aarde
manen dag en nacht.

Over hunne graven,
zwart, zacht-om-te-treden
als geploegde akkers,
hangt een mist dieprood,
zwelt en valt een klacht
uit de duisterheden:
‘Gedenkt ons, makkers,’
‘Gedenkt onzen dood.’

‘Naar zon van gerechtigheid’
‘de armen hoogheffend’
‘zijn wij gevallen’
‘die wilden haar’
‘om allen te warmen’
‘en stierven beseffend’
‘te sterven voor allen’
‘dood niet zoo zwaar.’

‘Maar gij die leeft,’
‘die ademt, wier oogen’
‘schitt'ren als starren,’
‘wier wang gloeit rood’ -

‘wat zult gij doen?’
‘Zult gij gedoogen?’
‘wee ons, zoo dit ware!
‘Wee, vergeefschen dood.’

EEN VIERDE STEM.
Makkers in uw graven
zijt stil-gerust;
door ons lichaam
smarten uw wonden;
in onze ad'ren
woedt ongebluscht
honger die u heeft
in den dood gezonden.
Dat gij stil zijt geworden
doet als zonnekracht
de misten ringsom
openscheuren;
uw dood wekt leven,
uit uw donkere nacht
ontbloeit voor ons
een licht gebeuren.

EEN VIJFDE STEM.
Er gaat een rilling
door ons gebeente;
wij willen niet meer leven,
vrees glijdt van ons af.
Er gaat een willing
door onze gemeente:
het vrije lichtleven
of een donker graf.
Komt uit uw holen,
komt uit uw groeven,
laat de schepen dolen

op wind en op stroom,
laat de steden liggen
door het land als droeve
somb're gevaarten,
duister en loom.

EEN ZESDE STEM.
Komt hun wereld ontwrichten,
helpt de banden verscheuren,
komt tot groot verrichten,
helpt tot groot gebeuren..
Komt op, verstrooiden,
die 't zwoegen scheidt.
Komt allen, berooiden:
Eenheid bevrijdt.

Ziet hoe wij vloeden,
ziet hoe wij groeien,
hoort hoe wij woeden,
hoe stormend loeien;
wij worden de zee,
wij storten voorover,
wij beuken uw ree,
wij fellen roover.

EEN ZEVENDE STEM.
Komt allen op, komt allen; hoort:
zij hebben het volk vermoord,
zij hebben vermoord onzen makker;
allen die slaapt, wordt wakker.
Duizend en duizend van hen
geveld met kogels
- o mijn arme vogels -
ziet gij de wonden, de bloedenden;
ziet gij de brekende oogen?
Zult gij gedoogen? -

Neen, neen, neen.
Vrees heeft afgedaan.
De nacht vliedt heen:
wij zijn opgestaan.
Naar gerechtigheid en brood
wordt eeuw-ouden honger groot:
wij willen hem stillen, of winnen
den makkerdienenden dood.

VELE STEMMEN.
Gerechtigheid en brood
of den makkerdienenden dood.

PETROFF.
O makkers, woelt niet aldus wild dooreen!
Bedenkt: de grootste, zichzelf klaarst-bewuste kracht
stroomt rustig tot den oceaan haar doel.
Zoo'n kracht zijn, doet in deze tijden nood.

Ja, eind'lijk opent zich de nauwe kloof
des levens, die wij bloedend opkropen
zoolang: opent zich.... niet naar zonn'ger vlakte
lachend verschiet; neen, naar een woeste baaiert
van worst'ling eindeloos: verwrongen wereld
waar ver, ver achter vrede blauwt. - En deze
wereld wordt nu ons leven, dag na dag,
door jarenwent'ling, en of hij 't blauw dal
bereikt weet niemand; wel, dat vele' is voor-
bestemd den dood. Zoo willen wij, bewust van
wat ons wacht, gaan. Wij droomen geen nabije
vrede; wij hebben geen leugens van noode
ons te bevleugelen met enthousiasme
gelijk de bourgeoisie in haren strijd.
Wij drinken moed genoeg uit naakte waarheid.
Wij arbeiders, zien 't socialisme stralen
en willen 't; onze daden zijn de pijlen

die lijnrecht toevliege' op dat doel. Wij hier
in Rusland, willen weg 't absolutisme,
grondwett'ge rechten winnen tot een bodem,
een breed worstelperk voor den klassenstrijd,
om één met de makkers van West-Europa
vooruit te dringen naar het einddoel. Wij
willen de uitbuiting van 't kapitaal
leggen aan den band der organisatie,
en in 't kapitalisme winne' aan kracht,
aan kennis, inzicht, edele begeerten,
zwellen van zuiver-volle mensch'lijkheid.
Wij willen niet, ellend'ge horden, hokkend
aan den goren zelfkant der maatschappij
invallen doen als dierlijke barbaren:
wij willen groeien in haar, aan haar hart;
wij willen onze normen, onze zeden,
onze instellingen en levenswaarden
planten als schaduwkoele, bronbevloeide
milde bosschages van broederlijkheid
diep in haar broedermoordende woestijnen.
Zoodat, als 't eens zichzelf heeft opgeteerd,
dat al-verterende kapitalisme,
bros geworden is als dor blad zijn schaal,
en zegevierend onze massa-kracht
zich stortend op het halfvergane hulsel
dit krakend uit elkander scheurt, - daar ligt,
en lacht, en groent, en goudt, de nieuwe wereld,
ònze, voldragen in der oude schoot.

MARIA.
O heerlijk uitzicht in uw dagend heil,
zoete zekerte van het socialisme,
dat komt, door ons leven en onzen dood;
gedachte aan dien god, eens metend van
de oevers der vreugde-bekleedde aarde

met fonkeldiepen blik 't fonk'lend heelal,
o liefde tot dien god, waar wij aan werken
in pijn, die ons lijde', onze worstelingen
uithakken in der menschheid marmerblok, -
geef gij ons kracht worst'lend niet te versagen,
lach gij ons toe in d'eenzaamheid des kerkers,
bindt ons hart op in 't nijpen van de folt'ring,
strijk het tot rust wanneer aanbruischt de dood..

STEM UIT HET KOOR.
O zoete zekerte van 't socialisme,
o zoete liefde tot de makkers, strijk
't hart tot rust met uw gezegende vleug'len,
als het opschrikt voor lijden en voor dood....

CHRYSTALOFF.
Genooten! Nu wordt ieder woord een bijl
afkappend touwen, die nog onze daden
thuishouden van d'uitvaart op wilde zee'n.
Elk onzer woorden valt nu met een bonk
neer in de weegschaal der historie, helpend
beslissen, wanneer verzinkt heerschappij.
Genooten, o geeft u nu rekenschap
van ieder woord, dat het veilig omhulsel
van uw lippen verlaat. Meet wel zijn vlucht
en peilt zijn diepte. 't Zijn geen zomerwolkjes,
schaapjes, licht aandrijvend op speelschen wind
en die weer aftijgen aan klaren hemel:
het zijn de dikke, loodkleurige stoeten
zich samenpakkende van overal,
dood en verderf bergend in hunnen schoot.
Woorden zijn nu als sluizen: zet ze open
en 't saamgeperste water van 't geschieden
stort woest vooruit.
Mannen- en vrouwenmakkers:
de dag, die eenmaal daagt voor alle strijders

daagt nu voor ons. Zooals de bergklimmer
staat voor den bergwand, die rijst aan zijn voeten,
zoo staan wij aangedrukt tegen 't besluit:
terug.... de donk're paden die wij kwamen,
of, met de tanden op elkaar, vooruit!

Wege elk de kracht nu van zijn eigen ziel,
en zijner makkers kracht, die hem gezonden
hierheen, hun mond te zijn, en voele in zich
de vreemde huiv'ring van deze gedachte:
‘er is geen terug meer van dit besluit,’
en wie die huiv'ring gansch doorpeild heeft, spreke.
Ik wil u nu d'een na den ander vragen:
antwoordt mij broeders, of uw woorden naakt
opstijgen uit de bronnen van het leven;
antwoordt mij, zooals aan uw eigen ziel

(zich wendend tot den afgevaardigde der mijnwerkers).

U vraag ik 't eerste, makkers gij die diep
in d' aarde delft gestaltlooze oermaterie,
helden die niet eenmaal, doch alle dagen,
en niet uit hoogen klaren hemel, neen,
maar uit haar broeiend-donk're ingewand
voor menschheid wint de aardsche zon, het vuur;
- mijnwerkers! Gij leeft dichtst bij 't hart der aarde,
gij staat ook in 't hart van den menschenarbeid,
gij zelven zijt het kloppend hart van d'arbeid:
o hart, wilt ge dien klop opschorten gaan?

EEN STEM UIT HET KOOR.
Luistert.

EEN ANDERE STEM.
Geeft acht nu.

EEN DERDE STEM.
De makker gaat spreken.
Hem zonden de drommen van 't volk zwart-bevlagd

die huizen bijeen in bergwoeste streken
die zwoegen omlaag in duistere schacht.

Lang hebben meesters ze verslaafd en vertreden,
laag, laag, hebben meesters neergedraaid
de vlam van hun mensch'lijkheid - o, dat zij reede
nu oplaaie, gelijk een vuur oplaait.

DE EERSTE STEM.
Luistert.

DE TWEEDE STEM.
Weest stil nu.

DE DERDE STEM.
De makker gaat spreken.
Hoort, welk een wind door zijn woorden waait.

DE AFGEVAARDIGDE DER MIJNWERKERS.
Groet aan de makkers breng ik van het donk're
volk dat zich afpijnt in zonlooze diepten;
en door dien makkergroet breekt alle zon-
neglans die nu omwaart ons duister leven.
Genooten, zwart, zwart was dat leven lang
als dikke nacht, verdoemd ons lot. Ons roept
ied're morgen tot de neervaart in diepe
sombere schacht, en van haar bodem boren
enge gangen zich verder in de aard: -
zoo boren zich de dagen van ons leven
heen door de schichten van gezwoeg en nood.
Beneden wacht de taak: moeizame arbeid.
Beneden loert en sluipt en grist de dood.
Dood grijnst ons aan in duizend schrikgestalten
en grijpt naar ons altijd. En grijpt hij mis
dan spuwt het diep als grauwe asch en sintels
onze afgetobde lijven weer omhoog:
ons oog is te mat voor den troost der sterren,

ons hart voor 't zoele ruischen van de nacht.
O jammerlot! - Onze heeren zijn hard,
hard als de glinst'rende adren die wij breken:
nimmer neigt zich hun oor naar onze klacht.

STEM UIT HET KOOR.
Het lot van tallooze makkers
trekt aan ons hart voorbij;
wat was hun leven anders
dan bittere woestenij
van kwellingen, nood en vreezen?
De dag reit zich aan den dag,
en boven elk komt gerezen
onverbidlijk, een zwarte vlag.
Zon lachte hun niet, gouden sterren
hebben voor hen niet gebloeid:
dood heeft vaak tot niet te ontwarren
klomp hun lijven saamgeschroeid.
Er is geen troost voor hun oogen
dan 't eene licht onzer hoop:
o dat dat licht hun ziel moge
doopen in zijn vreugdedoop.

MIJNWERKER.
Lang spon zich 't grauwe kluwen van ons lijden
eentonig voort. Voort hoeveel jaren? Broeders,
er is geen tijd daar waar de zon niet straalt. -
Tot eind'lijk aan onze schuw-knippende oogen
opging een licht: niet 't witte licht der maan,
niet 't flonkeren der gezegende starren
die ons somtijds verkwikken onder 't rijzen
uit donkere schacht,
en niet het alverslindend zonnelicht;
meer dan al deze een koest'ring voor het hart:
het dagend licht van eene nieuwe wereld
waarin wij leven zullen vrij van druk,

van zorg, van armoe, van eeuwigen nood.
Dat licht daalde elke morgen met ons neer
en heel den werkdag door lag het gespreid
om hoofden en rompen en maagre beenen
der makkers; en als wij in d'avond stegen
spreidde zijn schijnsel om de donk're daken
van onze hutten een goudschijn en maakte
de harde trekken onzer vrouwen zacht.
Het socialisme was tot ons gekomen.
Dat was dat licht. O gezegend zijn glans.
Wij leerden liefhebben; leerden elkaar
aanzien en steune' in broederlijke liefde,
leerden aan millioenen makkers denken
met warmen vreugdedrang in 't hart; wij leerden
u makkers, weten een stuk van u ons zelven
ons zelve' een stuk van u. Wij leerden haten
met koele haat die lang zijn klauwen wet.
Wij leerden hopen. - Welk een dag was dat,
toen hoop voor 't eerst zachtjes begon te lekken
aan d'ijskorst van vertwijfling om ons hart.
Toen voelden wij de eerste maal een lente;
voelden daar in die doodsche ond're schachten
haar, boven, drijve' in alle kreaturen
loten en vullen de stengels met sap.
Wij werden socialisten.
    Toen nu tijding
van den bloedigen Zondag kwam gevaren
over de vlakte' en door het bergehart,
en die and're tijding haar inhaalde, als
een golf een golf, van den toorn onzer scharen
zwellend in ooste' en westen overal,
en dreigend opheffend de felle roode
vaan van den opstand, die meesters maakt wit,
toen overstroomde een warme stroom, een springvloed
van verlangen ons hart naar 't warme stralen

der zon, naar d'aarde en haar groene velden,
en naar de hooge schitterblauwe lucht.
't Leed ons niet langer in het levend graf.
Wij voeren op: alle schachten zijn ledig.
En varen niet meer neer, wij sterven liever,
eer d'overwinning toelacht onze scharen,
eer nieuwe vaan uitwappert over 't rijk,
stralende, waarop staan geschreven onze
grondwett'ge rechten en d'achturendag.

STEM UIT HET KOOR.
Luistert.

EEN ANDERE STEM.
Verheugt u.

EEN DERDE STEM.
Verheugt u.

EEN VIERDE STEM.
Vat moed.
De drommen die zwoegen in duistere schachten,
de verdoemden die geen zon begroet,
de langverstikten in slaafsche gedachten,
de dragende somberte en dood door 't bloed,

zij wier oogen in schuwe vertwijfling zagen
diep in hun verwilderd gelaat
komen en gaan de jammerdagen,
zij schrijden met ons tot vroolijk wagen,
zij vallen ons bij in koene daad.

CHRYSTALOFF

(zich wendend tot den afgevaardigde der transportarbeiders)

Transport-arbeiders, gij die voert den strijd
tegen twee machten, eeuwig menschewereld
omklotsend: ruimte en tijd - gij die het verre
nabij brengt, maakt die eens ons groot docht klein:
deze aarde, en jaagt de gedachte' over haar

in flitsen, snel als de gedachte zelve:
kameraden, hoe staat het met uw kracht?
Machinisten en stokers, wat van u?
Havenarbeiders, is uw wil de onze?
Telegrafisten, staat g'aan onze zij?

Gij allen, allen saam, gij zijt de ad'ren,
gij zijt het ad'rennet der maatschappij,
gij kunt den loop van 't bloed stremme' in haar lijf,
gij kunt doen stilstaan haar kloppende polsen.
Wilt gij 't? O welk een macht berust bij u,
welk schoon vermogen, met één stoot den strijd
te jagen over 't land in lange golven,
met één ruk een geslacht van koene daden
nog domm'lend in het schimmig rijk der droomen
wakker te roepen tot gehoornd bestaan!

Maar hem die strijdt in d'eerste rij, hem vinden
des vijands kogels ook het eerst: geweld
staat klaar te grijpen naar uw strot, de heeren
bonden uw handen met koorden van staal.
Uw duizenden die 't weten, zien zij ook
door het dreigen der wetten die u binden
als door een looden wolk, der eenheid blauw?
Antwoordt ons, makker. Onze harten steig'ren
op naar uw antwoord, gelijk de zeegolven
hun toppen heffen naar de maanschijf op.
O dat een wind van moed nu opsteke onder
uw scharen, - dat een broederlijke en stoute
wind hun wil overbuige naar de daad!
Zult gij voorgaan gij wier voorgaan alleen
ons schip vlot zetten kan in ruime wat'ren?
Zult gij niet falen, gij wier fale' ons breekt?

EEN STEM UIT HET KOOR.
Luistert.

EEN ANDERE STEM.
Geeft acht nu

EEN DERDE STEM.
De makker gaat spreken.
Hem zonden die over de wijdten verspreid
jagen door 't vlakland, door 't bergehart breken
bevechtend de machten van ruimte en tijd.

Laag hebben meesters hun willen gebogen,
lang hebben meesters in hun hart gesmoord
de kiemen van broederschap. O dat zij mogen
nu opstaan, wier kracht onze zwakheid schoort.

DE EERSTE STEM.
Luistert.

DE TWEEDE STEM.
Weest stil nu.

DE DERDE STEM.
De makker gaat spreken.
Ziet toe, wat voor wil door zijn woorden gloort.

DE AFGEVAARDIGDE DER TRANSPORTARBEIDERS.
De kameraads, verspreid langs alle mazen
van 't glinst'rend net, dat de verten omspant,
groeten u, hun duizenden groeten u.
En de dichte drommen der werkers, krielend
in dok en haven, zenden broedergroeten
tot u. Makkers! Wel zijn de lichamen
verstrooid en ver, van die nu eenzaam jagen
langs dorpen diep-in-slaap, nachthelle steden
suizelend toe. Maar hun verlangens zweven
in deze luwe lentenacht tot u.
Hun hart brandt hier, saamgesmeed aan het onze,
in den nacht'lijken gloed van dit beraad.

EEN STEM UIT HET KOOR.
Luistert! Hij zegt, zij reek'nen zich tot d'onzen:
hun hart brandt hier, saamgesmeed aan ons hart.

TRANSPORTARBEIDER.
Er was een tijd, dat elk van ons slechts dacht
hoe eigen lot te maken min ellendig:
't besef der eenheid lag in ons hart, slapend,
door asch van onbewustheid overdekt.
Wij spoorwegmannen hielde' ons van elkaar
om laffe en niet'ge dingen scherp gescheiden;
in de havens vertrapten knook'ge lijven
elkander om een bete broods. Elk zocht
langs and'rer rug te stijgen, elk zag nijdend
tot wie hooger, verachtend op wie stonden
lager dan hij. Zoo leidden wij een slecht,
onmensch'lijk leven; onze heeren stookten
uit onze domheid 't feestvuur hunner macht.
Maar eind'lijk drong ook tot ons 't opgaand licht
van socialisme; in zijn koest'ring gedijde
snel kameraadschap, vervullend met welig
gewas de ruimten van ons ledig hart.
Wij voelden band van eenheid streng'len zich
om die lang waanden ongelijk te wezen;
wij sloten ons, transportarbeiders, samen,
in één verbond. En als men van een berg
ziet nieuwe toppen rijzen, zagen wij
van af deze eenheid, hoogere opblinken:
de algemeene aller arbeiders.
Zij werd het doel. En werd zoozeer ons leven,
dat spraken wij van eigen lot, van onrecht
aan ons begaan, van druk verplett'rend ons,
van hoop, heffend ons recht, gedachte aan makkers
meekwam met de gedachte van ons zelven
gelijk met wind meedrijft een geur, een toon.

En drong tot ons tijding van wat u smartte
of streelde 't hart, dan was 't ons, als ervoeren
wij zelven heil of smart. Zoo hing gemeenschap
een gloed om onze harte', en in dien gloed
zagen w'ons leve' ellendig, zwartgeblakerd
door knechtschap, zengend de vruchtbare jaren
tot stof en asch. En de wil op te staan
doorsidderde ons: vreugdebevend voelden
w'opflitsen het bewustzijn onzer kracht.
Wij weten ons geroepen vlak vooraan
te staan in 't groote worst'len, felle stooten
te voeren, op te vangen van des vijands
slagen den felsten schok. Vreugde en trots
u zóó te dienen, klopt door onze polsen.

En wat de wetten aangaan, die ons binden:
wij reek'nen ze niet meer dan spinneweefsel
een sterk man in zijn toorn. Een hoog're dan
die gluipende bastaarden van 't geweld
schreef in ons hart zijn glanzende bevelen:
d'arbeiderswet, de solidariteit.
O zoete naam voor zachte zede! Broeders:
de transportwerkers wenden 't aangezicht
vol hoop tot u. Hun harten zijn als strak-gespannen
snaren, waardoor nu uw woord
kan doen uitbreken wild oproer van vreugde.
Gij lang-geduld'ge makkers: geeft het sein,
en nog in deze nacht zal met één schok
't raderwerk stilstaan. Er is niets te vreezen.
Laat de loopen zich richten op ons lijf!
Laat afgaan de geweren: dooden kunnen
niet arbeiden, levenden zullen 't niet,
eer de vrijheidsvlag wappert over 't rijk,
eer de zon stralend opgaat over onze
grondwett'ge rechten, en d'achturendag.

DE EERSTE STEM.
Vat moed.

EEN TWEEDE STEM.
Verheugt u.

EEN DERDE STEM.
Wij gaan winnen:
de spoorwegmaats stutten ons met hun kracht.

DE EERSTE STEM.
Wij hebben makkers op uw woord gewacht:
nu kan de groote worsteling beginnen.

DE TWEEDE STEM.
Nu zal de groote worst'ling ons dragen
tot waar hoog, de zege lachstralend staat,
nu gij ons bijvalt in vrolijk wagen,
en met ons klimt, broeders, tot koene daad.

CHRYSTALOFF

(zich wendend tot den afgevaardigde der fabrieksarbeiders).

Makker die achter 't strakke voorhoofd bergt
't besluit dat uit de ziel van millioenen
mannen en vrouwe' en kind'ren tot ons rijst, -
ik groet in u d'onafzienbare scharen
die u zonden hun wil te griffie' in ons.
Ik groet in u den donk'ren reuzenknop
waaruit de roos van 't socialisme eens opengloeien
zal: het fabrieksproletariaat. -
Gij grauwe massa's, schemerstaande achter
dien teng'ren maat met zijn wilstroeve trekken
en oogen waar een hong'rig vuur in brandt,
ik groet u, broederlijk groet ik u allen.
Laat nu uw wil woord krijgen in den makker,
dien ge tot ons, hem te verkonden, zondt.
Kameraad! zijn de massa's klaar te wagen,
de daad, die is uiterste punt gelijk,

waar smalle landtong overgaat in 't barnen
en klotsen van een ongewisse zee?
En weet ge wat die daad kan brengen over
wie haar in een roes van verzet begaan?
Gij kunt een monster loslate' over 't land
dat zal uw vijanden misschien verderven,
maar zeker in uw vleesch zijn tanden slaan,
zijn scherpe klauw in uw vrouwen en kind'ren.
Kunt gij dat dragen? Zal uw hart niet zinken
wanneer zij schreeuwe' om brood?
De bitt're vloed
van den nood zal tot aan de lippen rijzen
en daar lang staan: zult ge dan niet vervloeken
dit uur, u zelf, uw makkers, en uw daad?
Wat, zoo uw hart van uit de hel der smart
kreunend als naar verloren paradijs
terugzag naar dit grauw moeras, uw leven?
Wat zoo de smalle zoom van witte vree
geweven langs 't zwarte web onzer dagen
dan voor u opblonk, een breed band van klaarte,
schitterend aan verzonken horizonnen
die nimmer weer opstaan? - Genoot! Geef antwoord:
vreezen de donk're massa's niets, wat komt?

STEM UIT HET KOOR.
Luistert.

EEN TWEEDE STEM.
Geeft acht nu.

DE DERDE STEM.
De makker gaat spreken.
Hem zonden de drommen uit het land der nood,
waar de lippen verdorren en de wangen verbleeken
lang vóór de kus van den trooster dood.

Lang hield doornengerank hun zielen omwonden;

vertwijfelings zwaarte verlamde hun voet....
O dat zij nu zich loswinden konden
en verwinnen de wanhoop die maakt klein den moed.

DE EERSTE STEM.
Luistert.

DE TWEEDE STEM.
Weest stil nu.

DE DERDE STEM.
De makker gaat spreken.

EEN VIERDE STEM.
Ziet: door zijn oog breekt een nieuwe gloed.

DE AFGEVAARDIGDE DER FABRIEKSARBEIDERS.
Ellende was door alle levensdagen
onze gezellin. Wij hadden nooit brood
genoeg, te stillen eeuwig-gragen honger.
Gebrek schraapte van onze beend'ren 't vleesch
en schrapte 't merg uit onze weeke botten.
En toen wij vaders werden en moeders,
sneed 't hongerkrijten onzer kleinen ons
door 't hart, als ons hongergekrijt gesneden
door 't hart had onze ouders, toen wij klein.
Wij kenden nooit voor morgen zekerheid.
Leven stond tegenover ons altoos
met den valschen grijns van een schuldeischer,
die ons, belieft het hem, morgen kan jagen
op straat. Wij beurden in loon voor gezwoeg
nooit dan de kop'ren penning, reikend nauw
het stuggeloopen lijf te oliën
en klaar te maken voor weer nieuwen arbeid;
de goudmunt nooit, die m'aan de bank des levens
inwiss'len kan voor veiligheid en rust,
genot en schoonheid.
Wat, dan, zouden wij

vreezen? Ellende verschrikt ons hart niet.
Wij proletaren zagen haar zoo vaak
aansluipen, en de scherpe klauwen slaan
in 't slappe vleesch van onze arme kleinen,
en wisten niet, raadloozen, wie haar zond.
Nu zal zij komen ònze daad, òns werk;
Nu zal z'een doorgang zijn, een enge spleet
waardoor het lijf zich wringt uit de gewelven
der knechtschap, tot uw zondoorvloten velden,
Vrijheid, te worden nieuwgeplant in u.
Nu zal komen een nieuwe nood: gewild,
begrepen, niet omnijpend ons alleen:
ellende zal haar klauw slaan ook in meesters
vleezigen nek, zal ploegen bloed'ge voren
door 't poesjesgladde vel van zijn gelaat....
O laat haar komen, die hen met onszelven
zal medesleuren in één vaart van pijn....
Glimlachend zien wij naar haar komen uit;
zij kàn ons niet gansch bitter zijn, die hun
bitter zal worden gelijk ons: haar alsem
moet dunken halfweg zoet aan onze tong.

Daarom genooten, draagt om onze scharen
geen zorg. Ons bindt niets aan dit dor bestaan
ons trekt bij 't voorwaarts dringen geen herinn'ring
terug, geen zachte band van zielsgehechtheid,
of zede, ingevleid den loop van 't bloed.
Hel is ons leven: hoe zouden wij niet
hel t'ontkomen zoeken met alle vezels
van 't hart? Wij rekken ons naar 't nieuwe wond;
wij stormen allen, die iets te verliezen
hebben, voorbij, wij die niets hebben dan
de keet'nen te verliezen, die ons wonden.
Een wereld blinkt ons toe, die wij gaan winnen:
de wereld van onze eigen menschlijkheid.

O opstanding van haar, van wetensdorst
fierheid en moed en broederlijke liefde:
wij hooren u al ruischen door ons bloed. -
Draalt dan niet langer makkers: geeft het sein;
wij hunk'ren zoo, wij kunnen niet meer wachten,
onze ad'ren zwellen, als een bosch in lente
van het bruischend sap der opstandigheid.

STEM UIT HET KOOR.
Luistert.

EEN TWEEDE STEM.
Verheugt u.

EEN DERDE STEM.
Verheugt u.

DE EERSTE STEM.
Vat moed.
Hoort hoe aanbruischt uit onderste schachten
een wind van verzet, ziet welk een gloed
breekt door het floers der donkerste nachten....

DE TWEEDE STEM.
Heil U, bevrijdende toekomst-gedachte....

DE DERDE STEM.
Heil U, o makkers, nieuwe golf in den vloed.

CHRYSTALOFF

(zich wendend tot Maria)

Maria! Gij wier hand zacht wegschoof van
voor veel oogen donkerdichte gordijnen:
gij kent het diepste onzer zust'ren hart.
Spreek! Hoe staat het met onzer zust'ren neiging?
Zijn d'oude wanen verdampt in hun oogen?
Zullen zij met ons staan in éénen gloed?
O vrouw, genoote; ons hart beeft bij 't vragen;
al onze kracht wordt tot zwakheid verkeerd,
wanneer de vrouw zich van ons wendt in wrevel;
verveelvoud wordt die kracht, gelijk weerstraald

vreugd heller ons groet in beminde oogen,
als onze starren in haar blik weerschijnen,
stralender dan het hart ze wist te zijn.
Haar held're glimlach beurt door bloed en tranen
diepblauwe vaan van zekerheid omhoog.

Maria, geef ons antwoord: zeg ons of
de wereld zich gereed maakt tot een stijgen
naar hoog'ren staat? Staan onze zusters reede?
Zijn onze zusters met ons van één hart?

STEM UIT HET KOOR.
Geeft nu goed acht; Maria gaat spreken
zij die vrouwen voor de vrijheid wint;
zij zal ons zeggen, welk een wind
komt uit die diepe raadselstreken
van 't vrouwenhart, of daar de vloed begint.
Luistert. Weest stil nu. Maria gaat spreken.

MARIA.
Lieve genooten, geeft me uw oor aandachtig
bid ik: op golvenvloeden van ontroering
rijst en daalt sidd'rend 't scheepje van mijn taal.
Ach, wij vrouwen stonden ter zij zoo lang!
Zoolang, en in onze onbewuste oogen
spiegelde een wereld liefgewonnen waan.
Makkers, wij hebben verre tocht gemaakt
u t'achterhalen..... Diepgewortelde
steuns'len-des-levens, wier kruine' ons omhuifden
met plechtig ruischen, ontgraven aan 't hart.
En nu zijn w'aan uw zij, broeders, gekomen;
den weg der vrouw gekomen, die langs weerlichtsnelle
aanschouwing en voorbehoud'looze omkeer
gaat van het hart. En brengen onze gave.
Wanneer het is gereed te zijn, te dragen
't beeld van de broederlijke maatschappij,

in ons, duiz'lend van zorg en teeder hopen,
gelijk wij 't onder 't hart onze eerst'ling doen, -
en klein t'achten, als heldenmoeder 't vlagen
van barenspijn, al wat vijanden doen
zoo maar het heerlijk zaad groei en gedij
dat in oneindig heil eens uit zal loopen, -

wanneer het is gereed te zijn, te staan
verlangend, met sidd'rende schroom te reiken
naar offerdaden, of men zich vermeet -
en glimlachend den dood niet uit te wijken
die dempt de kloof tusschen dagen die gaan
somb're, en 't nieuw geslacht van vreugderijken
dat opkomt, dan, makkers, zijn wij gereed.

EEN STEM.
Luistert.

EEN ANDERE STEM.
Verheugt U.

EEN DERDE STEM.
Verheugt U.

EEN VIERDE STEM.
Schept moed.
De vrouw, die lang verre bleef, zij is gekomen.
Onze moeders staan met ons in éénen gloed.
Onze zusters droomen met ons eend're droomen.
Onze bruiden gaan met ons ten lichten dood.
O vreugde, oneindig-groot.

WISSELENDE STEMMEN.
De vrouw, de zachtsterke,
tot den dood beminnende,
de getrouwe van werken,
diepstil zich bezinnende,
de heldhaftig-strijdende
als liefdes hand wijst,

de willig-alles-lijdende
   wat liefde eischt, -
de vrouw, met toeë oogen
   weifelloos-wetende,
de uit diep oervermogen
   stout zich vermetende;
de in lichtglans zwevende
   van liefde's verschiet;
de zelve licht-gevende
   in 't harte-gebied, -
zij sterkt met haar kracht nu de som onzer krachten;
zij voegt bij hun ruiker een dieprijken kleur,
een volklinkende toon in het koor der gedachten,
aan leven en sterven een kruidige vrijheidsgeur.

Haalt in nu de wimpel van twijfel, de grauwe,
hijscht in top held're vanen van zekerheid:
de vrouw is gekomen, ons tot een blauwe
koest'ring van weldoende aanwezigheid.

CHRYSTALOFF

(zich wendend tot de jongelingen en meisjes van het koor.)

Jong'lingen, op wier wang het dons van droomen
gespreid ligt als op bloemen morgendauw,
nog ongerept door 't fel geschroei van haat
en de beet van den wreeden wind ellende -
en jonge meisjes, zuivere, gezonde,
door wier schroom als een licht door nevel breekt
de witte gloed van uw vlammende liefde:
wat ziet ge mij met juichende oogen aan
nu tot u nadert het plechtig getuigen! -
Ik zal u kinderen, geen vragen vragen,
uw wezen ligt met zulk een glans bespreid,
die luider schalt dan duizende trompetten.
Ik zie u naar festijnen van gevaren

hunk'ren en naar den schoonen heldendood.
Uw vaders en uw moeders, onder liefde
buigend, gelijk een tak onder zijn vrucht,
uw zachte zusters, en peinzende broers
wakend in teeder zwijgen over u,
zij wijden u nu, zoo het moet, ten doode;
zij off'ren nu zoo 't moet, hun liefste zelven
herrijzend in uw morgenklare jeugd.
Ik wil een weten winden tot een krans,
een bloeiende, om uwe doorzicht'ge slapen:
hoort dan en trekt daarmee versierd ten strijd.
De kleine uitkomst die komt, dunkend ons groot,
brengt niet zijn einde en put zijn doel niet uit.
De menschheid wordt, zooals een bloem, een vrucht,
een ster wordt, - maar de weg tot haar ontluiken,
haar wording tot rijper stralender staat,
versperren telkens de verstarde klompen
van 't eensgeword'ne, zich oprichtend tegen
het stroomend worden gelijk brokken rots.
Wij zijn de menschheidstroom, 't stroomende in haar;
wij zijn de kracht, die rotsen splijt. Milliarden
van waterdruppels zijn wij, brijzelend
tegen de rots.
Brijz'lend verspatten wij, een baan te breken,
wij breken een baan, opdat menschheid stroome,
stroome vrij-uit naar het rijpen en stralen,
worde eenig, machtig, vrij.
Met dit besef
omkrans ik uwe jonge hoofden welig,
en wijd ze menschheids wording.

ISMAïL.
Chrystaloff!
Ik zie niets door het flonk'ren van mijn tranen
dan bleeke gloed van uw geliefd gelaat.

Ik hoor uw stem als een geruisch van water,
ik hoor in hare klanken strijdbeloften
zwelle' en als knoppen breken. Chrystaloff!
Is het waar? Gaat de dag der dagen open?
Wij zijn jong om den tijd in 't hart te zien;
wij weten niets als dat een drang ons d'adem
doet stokken, en een warme donk're onrust
woelt lentisch door ons bloed.....

't Is alsof grenzen worden uitgewischt,
die tusschen dood en leven altijd rezen,
of alle starheid vervliet in een glans.
Mijn hart dijt zoo.... mijn hart vult heel de wereld,
of de wereld mijn hart.... Ik kan niet spreken,
makkers.... Laat ons nu, nu gaan tot den dood.
Dood lacht ons toe van de toppen-des-levens....
Wat ligt het leven wijd en grenzeloos!
Het heeft, schijnt mij, dood in zich opgezogen
als een licht schaduw.... Dood en leven vloeien
glanzend ineen, en van dien glans omvloten
staan wij.... O liefste makkers, ik moet weenen
van levensliefde en lust tot den dood....

EEN DER VADERS.
Ziet de jongen-in-leed, de heerlijk-zorgeloozen,
de hoop-bekransten, die leven beminnen, gaan
tot den strijd, op de glanzende wangen der blijheid rozen:
dood heeft voor hen licht-gewaden van schoonheid aan.

Zij rukken als moedige rossen aan hun toornen,
zij snuiven begeerig der vrijheid morgenlucht,
zij voelen warme golven van vrijheid omzoomen,
hun jonge voeten omzoomen met lentegerucht.

Die nog niet neigden naar 't fluist'ren van vrees hun ooren,
die nog niet bogen onder armoe-juk hun zin,

die werden aan drempel van worsteldagen geboren
gaan zijn schaduwgewelven met lachende harten in.

EEN DER MOEDERS.
Kinderen gaat, onze harten zijn leeg van de gouden
korrels van vreugde en vrede, als schuren in 't land
waar honger rondsloop door winter den barren, kouden;
onze harten zijn dor als heuvelen wit stuifzand.

O eer de moeders hun kinderen zonder tranen
brengen aan 't kruispunt waar leven en dood gaan uiteen,
zijn in hun harten moederschaps lichtende vanen
gedoofd door de bittere vloeden van veel geween.

O heil ons, dat 't ònze kind'ren zijn die bewaren
de moeders die komen (mild lacht door een mist hun gelaat,)
te voelen hun harten verweesd als een zee die haar baren
uitrolt in donkeren nacht.... kind'ren gaat.

Gaat dat eens moeders weer lachen als kind'ren geboren
worden, weer weene' als zij sterven, uit harten op pijn
of vreugde als op golven zich wiegend, dat niet hard gevroren
hun harten in hun sidd'rende lijven zijn.

EEN GRIJSAARD.
Kinderen, gaat! Aan uw voeten hecht zich de zege;
Vrijheid, een gouden vogel, strijkt neer op uw hand;
ga gij ons voor, wij volgen op steenige wegen
tot donkeren dood of lichtleven in Vrijheids land. -

Einde van het eerste bedrijf.

Tweede bedrijf.

C h r y s t a l o f f , P e t r o f f , M a r i a , de drie arbeidersafgevaardigden en het Koor. Later I s m a ï l en soldaat. Arbeiders, soldaten.
Het tooneel verbeeldt een parkachtige ruimte, eenigszins omsloten, met uitzicht op de zee en de stad.
Middag - tegen het einde van het bedrijf valt de avond.

CHRYSTALOFF.
Niet als wij plachten, in 't geheim der nacht,
met duizend oogen, duizend ooren spiedend
naar 't duister, van gevaren dik, gelijk
een wolk van regen, - niet met bevend hart
naar verborgen plek van 't beraad geslopen,
maar vrij-uit blikkend, gaande in middaglicht,
komen wij saam op openbare plaatsen,
onze zaak te beraden openbaar.

Maar eer beraad zich heenkeert naar het stralend
gelaat van onze zege, om in haar
oogen de lichtende wegen te volgen
die nu roepen tot ons, eer onze hand
ontvouwt de rol der nieuw-verworven rechten
opdat ons oordeel hunne waarde toetst,
willen wij vervullen heiligen plicht
jegens de makkers die met ons uittogen

ten strijd, - die niet naast ons hier staan nu, badend
in overwinnings rozig morgenlicht.

Brengt onze dooden hier, dat nog eenmaal
't verstilde spel van de geliefde trekken
dringend in d'oogen, tot de harten spreke.
Laat ons, buigend over het leege bekken
waaruit de golf des levens is geweken
voor onze zielen 't blij en droef verhaal
hunner dagen nog eenmaal doen opklinken
door de hooge gewelven van de taal.
En eer de stroom ons meevoert, die geen keeren
kennend, naar aldoor nieuwe landen zwelt,
een diepe teug der bitt're zachtheid drinken
die uit hun heugenis komt opgeweld.
Brengt onze dooden hier, dat wij ze eeren.

(De dooden worden op vier baren binnengedragen. Deze zijn met roode en witte doeken bedekt.)

STEM UIT HET KOOR.
Makkers geeft acht.....
De dooden komen
die hebben leven dichter gebracht
bij onze droomen,
die hebben leven hooger getild
tot ons verlangen....
Voor ons ook zijn hun harten verstild,
en verkild,
hun bloeiende wangen.

EEN ANDERE STEM.
Zet de baren behoedzaam neer,
brengt bloemen, witte en roode;
bloemen voor onze dooden,
geeft de dooden eer.
Omkranst met bloemen hun bleeke wang,

omkranst hun donkere wonden;
plengt hun uit trillende monden
bevenden zang.

EEN ANDERE STEM.
Als zeegeruisch hangt om een horen,
als licht om een klare ster,
zoo hangt in dage' ongeboren
om hun namen de zege der
menschheid.....

DE EERSTE STEM.
En als een ster uit het wijde
hemelgewelf ons toestraalt,
zoo straalt in diepte van tijden
mare die hun daden verhaalt.

DE TWEEDE STEM.
Sla het boek hunner levens open!
Leg de loop hunner dagen bloot!
Toon ons hunner droeve en donk're
uren toeloopen op 't flonkrende
stervensuur, licht en groot.

(De baren zijn onder het zeggen dezer regelen voor op het tooneel geplaatst. De reivoerder gaat op ze toe en onthult langzaam de trekken der dooden)

CHRYSTALOFF.
Onthul nu hun wonden, ontbloot hun gelaat.....
O dood, wat zijt ge vèr weg van het leven....
Nu is alles, wat smart en wat baat,
nu is alles van u weggedreven,
als een vlot, een klein vlot dat snel voorbijgaat.....
Aan eenzame oever zijt ge achtergebleven....

(hij ziet lang zwijgend naar de dooden).

Mijn grijze vader, mijn sterke broer,

mijn lieve zuster, mijn jonge zoon,
nu is voor u alle levens-oproer
weggestorven, als wegsterft een toon.....
Nu is voor u het hunk'ren gedaan
en de zegezon lacht u niet aan;
weemoed omfloerst het hart als een wolk
dat het u niet vindt bij het juichend volk.

(CHRYSTALOFF

treedt weer terug. Uit het koor treden nu telkens de sprekende personen naar voren en versieren de baren met bloemen en kransen).

EEN STEM UIT HET KOOR.
Begraaft onder bloemen hun donkere wonden,
omkranst hen met kransen die niet vergaan,
zij hebben het leven in licht gevonden,
zij leven onsterf'lijk van licht omdaan.

Zij leven een deel van de heilgedachte
die menschheid omzweeft als een wolk van glans,
gedachte aan wie gaven hun leven en krachten
onze aarde te maken in den sferendans

tot een ster waar gelukkige wezens wonen,
tot de liefde-uitstralende planeet
wier grootmachtige moedige zonen
zich koest'ren in 't licht, dat Leven heet.

Heilgedachte aan alle dapp'ren en wijzen
die wrochten dat menschheids gang opwaarts zou gaan:
dat zijn de bloeiende paradijzen
waartoe onze dooden zijn ingegaan.

EEN ANDERE STEM.

(Een man uit het koor treedt naar voren en wijst naar de eerste baar, waarop de gestalte van een grijsaard is uitgestrekt).

Wie was hij? zeg ons zijn werken,
verlicht ons zijn baan;

doe zijn leven met ruischende vlerken
langs ons heen gaan.
Laat maag of makker, laat vrouw of vrind
zeggen wat hij is geweest,
dat herinn'ring zijn beeltenis wedervindt
in een nis van den geest.

EEN JONGE VROUW

(komt naar voren uit het koor; zij knielt neder bij de baar en strooit er bloemen op).

Vader die waart door de jaren gekropen
als door zonlooze gangen van donk'ren nood,
in 't lest ging de bloem-des-levens u open,
nog heerlijk open in 't uur van den dood.
O bevende handen, die hielpt op te tillen
den zwaren steen die ons d'adem smoort;
oud, traag-kloppend hart, dat zijn weinige, kille
sappen voeldet worden bij 't vrijheidswoord
als het bloed van den jong'ling, licht en warm van drang
zich te geven, voor makkers heil zich te geven, -
wij komen, uw handen naar vrijheid geheven
te omkransen, wij komen met bloemen van zang
uw oud hoofd, waarin suisde jong vrijheidsgezoem
te omwinden met dank en te kronen met roem.
Oud, in zwoegen en zorgen vergrijsd menschehoofd
dat hebt in broederschaps zegen geloofd,
wij neigen eerbiedig, wij brengen u groet,
half blij is, half droef over u ons gemoed.
Droef over dit leven, dat lang voortkroop
een grauw eenerlei van doffe wanhoop;
en droef omdat eerst daagde morgenrood
toen het vergleed in de rust van den dood;
blijde, dat nog met helder gestraal
dood opging over dit leven vaal.

STEM UIT HET KOOR.
Begraaft onder bloemen zijn wonden

bedekt zijn dor leven met vruchtbaren dood:
laat droefheid om hem stil uitmonden
in weemoeds doorzichtigen schoot.

In weemoeds zilveren stroomen
laat vervlieten uw donkere tranen,
laat haar parelkleurige banen,
het zwart uwer droefheid omzoomen.

EEN STEM UIT HET KOOR.

(Een man treedt naar voren en wijst op de tweede baar, waarop de gestalte van een jongeling van joodsch type).

Wie was hij? Ontvouw ons zijn wezen
van de oorsprongen diep in den tijd
tot den dag dat hij is opgerezen
met om hem, de helderheid
van den dood.
Langs de steile banen
zijner dagen leidt ons omhoog
naar het uur dat in zegelanen
hij viel en verdween voor het oog.

Laat maag of makker, laat vriend of vrouw
zeggen wat hij is geweest,
dat zijn beeld vuile een nis in het groote gebouw
van den geest.

EEN JONGELING

(treedt naar voren uit het koor en blijft bij de baar staan).

Hij was een jood. Een zoon der zwaar-belasten,
een paria onder parias was hij;
als een schand'lijk ambt in een lage kaste,
als een ziekte, te vuil voor medelij,

had slaafschheid, erf'nis van de rij der vad'ren
zich opgehoopt door 't merg van zijn gebeent

besmet elke bloeddruppel in zijn ad'ren:
zij was in hem, als zwaarte is in 't gesteent.

Toen hij kind was, leerde hij sidd'ren voor
geluiden, schuile' in kelders voor gevaren;
aan schaduwkant sloop hij de straten door
of haters altijd loerden, zijn gebaren

waren schuw, schuw week hij telkens terug
als een hond, dien zijn heer aan slaag gewende;
en om hem heen sloot zich de doornenheg
van 't Ghetto met zijn lijfs- en zielsellende.

't Ghetto, de smaad, de vloek der eeuwen stapten
als zware monsters door zijn teere jeugd;
de starre leeren van zijn volk vertrapten,
in zijn jong hart, 't kiemen van levensvreugd.

Maar het ontwaken kwam; het blijde, lichte
uit donk'ren droom van uitgeworpenheid:
tot hem verschenen nieuwe aangezichten
en een nieuw hart lag over ze gespreid.

Verachting stak niet naar hem uit hun oogen,
afkeer norschte niet op uit hunne stem;
een wereld van broederlijk mededoogen
ontsloot zich hem.

De stemmen drongen aan: in hun akkoorden
waren de oude krenkingen verstomd;
een nieuwe haat bruischte op door hunne woorden,
maar tot hèm gleed een wijze, teergemond

en mild, liefkozende met zachte warme
wellen zijn starre, haast-versteende leed:
hij voelde zich gekoesterd in de armen
van de liefde die kameraadschap heet.

STEM UIT HET KOOR.
In de helle kleurige vanen
die zijn hart heeft geliefd en gewild,
wikkelt hem tot het rood hunner banen
het rood zijner wonden stilt.

EEN ANDER JONGELING.
Twintig eeuwen van knechtschap hadden hun stinkende
moer opgehoopt in zijn bloed:
Socialisme streek over hem met haar blinkende
vlerke' en zijn lafheid werd moed;
socialisme heeft hem gansch gereinigd:
er is geen wonder, dat zij niet doet.

In hem ontbloeide het blijdste wonder:
de nensch die zich in den knecht opricht;
hij kende zich een makker onder
makkers, en hij zag uw licht

Toekomst, en wist zich een van velen
die houwen uw beeld in 't blok van den tijd;
hij voelde een wind langs zijn wangen spelen
vol geur van komende heerlijkheid.

Kameraadschap - dat geluk heeft hij begrepen.
Bevrijding door strijd - die schoonheid doorleefd:
die heeft de roest uit zijn ziel geslepen,
en de smetten uit zijn bloed gezeefd.

O schoonheid die ontbloeit over d'aarde nu,
schoonheid van stijgen uit afgrond naar licht,
er is door de tijden geen groot're dan u:
gij hebt een goddelijk aangezicht.

EEN STEM UIT HET KOOR.
Zingt over hem de blijde wijze,
de blinkende wijze, waar zege door blauwt;

hij is een deel van het groote rijzen,
hij heeft de toekomst mee opgebouwd.

DE EERSTE JONGELING.
Toen het gevaar kwam, greep hij naar een wapen
en ging de makkers voor in d'open straat;
de beest'ge driften, die in 't menschdier slapen
laaiden hen toe uit 't vertrokken gelaat

der plund'raars. Tegen hun benden die loeiden
trok op der jongelingen kleine stoet
en in hun manlijke harten ontbloeide
de donk're roos van stervensmoed.

O purp're roos, hoe weerkaatste uw verven
de vlammen-weerschijn op hun wang
toen zij, aanheffende den vrijheidszang,
zich schaarden, om strijdend te sterven...

Zoet flitste een zekerheid door al zijn zinnen
en de keten die hij gesleept had, viel
neer aan zijn voeten; zoet voelde zijn ziel
in haarzelve het nieuw leven beginnen

van heel zijn volk. Een leven van de moet
der slaafschheid vrij en van al haar toehooren.
'Israël, nu is uw verlosser geboren,'
en juichend sprong hij den dood tegemoet!

EEN STEM UIT HET KOOR.
Van slaaf tot strijder, van lafaard tot held
in den dood weerstaande onrechts geweld,
wetend te sterven onder heilige vlag,
in 't uur van de zege, in 't licht van nieuwdag!

Zingt over hem de blijde wijzen,

blinkende wijze waar zege door blauwt:
hij is een deel van het groote rijzen,
hij heeft de toekomst mee opgebouwd.

EEN ANDERE STEM.
In de helle, kleurige vanen
die zijn hart heeft geliefd en gewild,
wikkelt hem, dat het rood hunner banen
het rood zijner wonden stilt.

DE TWEEDE JONGELING.
Zijn hart vond in broederschap den vrede,
in makkers omarming een vaderland:
snijdt den doode af van de doode zeden
die de levende afsneed met vaste hand.

Niet in den donkeren vochtigen doodentuin
van zijn volk en geslacht,
voert hem niet heen waar neerhurkend op zoden
de vrouwen rouwen met gebaar en klacht.

Niet naar den rytus van wie voor Verleden
knielen, hunner tragen zielen god,
laat hij ingaan tot eeuwigen vrede
maar naar het nieuw en rein gebod,

dat hem blijve doe met makkers en vrinden
als in den strijd, in den dood vereend:
laat één gloed hun lichamen verslinden,
en één wind verstrooien hun licht gebeent.

EEN STEM UIT HET KOOR.
Niet meer het volk en niet meer het ras,
nieuwe eenheid wordt in menschheid geboren:
aan de klasse wier kind hij was
zal hij voor eeuwig, voor eeuwig toehooren.

Laat nu roem, die is liefde met blinkende
feestgewaden bekleed,
hem geleiden met zulke hoogklinkende
wijzen als zij alleen weet,

naar de hallen die menschheid oprichtte
den helden ter eere, in haar strijd
gevallen: laat tusschen hun aangezichten
zijn aangezicht stralen in heerlijkheid.

(De jongelingen treden terug; een meisje uit het koor treedt naar voren naar de derde baar, waarop de gestalte zichtbaar is van een jonge vrouw).

STEM UIT HET KOOR.
O zuster zoo fijn en edel;
zoete geur, die het leven verloor:
wie speelt ons als op een vedel
het rythme uwer dagen voor?

Wie verhaalt ons van uw werken,
zet uw wezen in woordengloed
dat heug'nis van u versterke
onzen jongen moed?

EEN JONG ARBEIDER

(treedt naar voren en blijft bij de baar staan).

O zusters, ik wil u spreken van haar
en zeggen wat zij is geweest:
onze zielen strengelden zich in elkaar
als gedachten van éénen geest.

Uit één bron dronken wij; maar ik aarz'lend, en zij
kende geen twijfel, geen vrees,
en mijn zwakheid schreit naar haar nabijheid
als naar zijn moeder een wees.

Maar ik wil verhalen van het uitstralen
harer liefde in onzen drang:
zacht ruische neder, zacht omwikk'le haar teeder
lichaam een wolk van gezang.

Niet eene der onzen geboren waar 't gonzen
der zorgen de ooren vult,
maar in weelde-zalen, waar genot met zijn stralen
alle uren der jeugd verguldt,

daalde zij, uit ivoren gekartelde toren
tot het bittere worstelperk:
‘Broeders neemt mij aan tot een zuster voortaan,
ik ben jong en mijn hart is sterk.’

Vanaf dat zilver uur heeft haar ziel als een vuur
onze kille gewelven doorgloord,
heeft haar vrouwekracht moederlijk en zacht
ons jongen en ouden geschoord.

Haar gestalte was rank als een popel, en blank
scheen haar huid heen door 't fijne gewaad;
in donk'ren mannenkring stond ze, een fonkeling
van de schoonheid die ons nog versmaadt,

die wij soms voorvoelen, als in 't morgenkoele
mijmering tot ons inkeert:
uit haar ademhaalde, in haar wezen straalde
wat ons hart het vurigst begeert.

De makkers hoorden door haar klare woorden
hun doffen drang helder opstaan,
en als twist opsiste in ons midden, suste
zij hem ras met zacht gemaan.

Wanneer strijdgevaren aanrolden hun baren
en de moed der dappersten zonk,
was het niet haar lach, die, een zegevlag,
over duistere zeeën uitblonk?

Ja als uit een nap dronken wij broederschap
uit haar broederschapsdronkenen zin:
‘Kameraad,’ zei ze eenmaal, ‘is van menschetaal
't einde, van engelentong het begin.’

In haar hel oog aldoor, kaatste het lichtend spoor
dat wij trekken door worst'ling en nood
naar de kusten der vrijheid waar in zon van blijheid
verbleekt zelfs de schim van den dood.

‘O geliefde,’ sprak zij, oplachend naar mij
met dien lach, stilglanzend door tranen,
‘dan wordt liefde eerst rein, als wij gansch kunnen zij
van elkaar onder Vrijheids vanen.’

Nu ligt ze geveld door vijandig geweld
onze warme, goudkleurige ree,
en er is geen kind, die haar beeld niet weervindt
in gedachten van vroomheid en vree.....

Maar o zusters, hoe kan ik u spreken van haar,
en verhalen wat zij is geweest,
onze zielen lagen gedoke' aan elkaar
als duive', en mijn hart is verweesd.

EEN STEM UIT HET KOOR.
Wuift over haar met zeegnende handen,
omkranst haar met bloemen die niet verwelken,
omkranst met herinnerings groene guirlanden
van haar daden elke.

PETROFF

(treedt naar de baar en streelt de doode met vaderlijke zachtheid).

Zuiv're ziel, wier vleugelslag heeft doorbroken
wet die d'uwen doemt onrecht te begaan,
tusschen ons zijt gij als een bloem ontloken;
in ons hart zal uw geur niet weer vergaan.

Gij hebt niet getreurd om den glans daarboven,
gij hebt niets ontbeerd, 'k weet het, van de pracht-
weelde waarin ginds de lichamen stoven
en ondergaan de zielen. Ons hart lacht

van vreugde om u, die hebt veilig geborgen
't jong-kloppend hart aan onzen breeden schoot:
o beter hier uw kort-glanzende morgen
dan onder hen 't lot van langzamen dood,

en verstarring dat u, dochterke, wachtte,
bij die harten van steen. Tranen zijn mild
vloeiend om haar, om 't gemis van haar zachte
nabijheid, - want haar verlange' is gestild.

Verlangen vóór 't sterven te zien den schoonen,
den blijen daagraad, kind van veel geween;
en in ons hart, bij onze liefste zonen
straalt ge nu eeuwig, als in ring een steen.

EEN STEM UIT HET KOOR.
Wuift over haar met zeegnende handen,
omkranst haar met bloemen die niet vergaan,
omkranst met herinnerings groene guirlanden
al haar levensblaan.

Laat de heug'nis van haar stralende vrede
geneze' in uw hart de wond van leed,

wekken door uw bloed en uw ziel en uw leden
dorst daden te doen als haar handen deden,
wil te worden als zij is geweest.

(Zij bestrooien de doode met bloemen en treden terug. Een nieuwe gestalte treedt naar voren naar de laatste baar, waarop een kleine knaap ligt).

EEN STEM UIT HET KOOR.
Weent om bloesem, die storm afrukte,
weent om onrijp geknakte halm!

EEN ANDERE STEM.
Zingt over hem, zingt in bedrukte
maten den doodengalm.

DE MOEDER

(komt wankelend naar voren tot aan de baar).

Wat valt er van hem te verhalen,
wat heeft hij gedaan en gewrocht?
O Dood, gij hebt op te schrale
akkers een oogst gezocht.

Nu zullen niet wassen uw krachten
met de taak, die ze wekt en verslindt,
nu zullen de weeke gedachten
in uw kleine schedel, mijn kind,

nimmer stollen tot manlijke klaarheid
in den smeltkroes van onzen strijd.
Nooit zal onze levenswaarheid
stralen door zijn bewustheid;

en nooit zal hij staan in de zege
zich zonnend, met om hem heen
de makkers in feest'lijk bewegen,
aller gedachten tot één

opperste vreugde verbonden.
Hij zal nooit drinken van den wijn
die stroomt uit uw duizend monden
o ruischende levensfontein.

Nu zullen de krachten, de gaven
die lagen in hem gezaaid
onze dorstige aarde nooit laven:
nu is alles neergemaaid,

nu lijkt alles voorbij en verloren
wat ik heb gehoopt en verwacht;
met mijn zoon, met mijn eerstgeboren,
verzinkt mijn hart in den nacht.

(Zij zinkt bij de baar neder).

DE EERSTE STEM.
Weent om bloesem te vroeg gevallen,
afgerukt in stormigen nacht.

DE TWEEDE STEM.
Zingt over hem, o makkers allen
droevige doodenklacht.

MARIA

(treedt naar voren en legt haar hand op den schouder der moeder).

Zingt hem niet toe met zangen als tranen;
demp niet onzen juichtoon, moeder, met uw klacht:
laat liederen glijden als blanke zwanen
over zijn doodgaan in kalme pracht.

Laat zangen klapwieken als zilv'ren duiven
om de groene mosheuvel van zijn lot:
zacht suiz'len de winden er, en takken wuiven
geur, als aan 't graf van een jongen god.

Nog ongebogen door 't juk der schande,
onbesmet door der zelfzucht roet,
stond hij in den morgen met zuivere handen
en met een hart vol zuiveren gloed, -

stond hij, dorstend zich geheel te geven,
overvloeiend van drang als een vrucht van sap:
hij zag een vlam opslaan uit het leven
en hoorde een kreet ‘voor de broederschap.’

En hij vloog vooruit tusschen jongen en ouden,
de wereld fonkelde als dauw in zon,
de luchten scheurde', overwinning blauwde,
en hij viel, wetend dat vrijheid won.

Hij hoorde de zegekreet dav'ren en trillen
door dorpen en steden, langs veld en woud;
toen werd het stil, en in dat verstillen
als uit avondlucht verglijdt zonnegoud, -

werd bewustheid in hem ijler en bleeker,
tot ze in grijs van onbewustheid verzonk.
Geen tranen om hem, die uit 's levens beker
met de eerste teug 't allerzoetste dronk!

EEN STEM UIT HET KOOR.
Strooit over hem de witste bloemen,
zingt over hem de teerste wijs:
heug'nis van zulken zal zachtkens zoemen
door de tuinen van toekomst paradijs.

MARIA.
Schoon is het te geven zijn zinkende krachten
aan verlossing van d'arbeid; door dapperen dood
den smaad te delgen van lange geslachten; -
maar schooner 't ontwaken in morgenrood;

schooner aan te dragen tot offer
zijn zuiv're kinderhart. - De gave der jeugd
brandt helst op d'altaren der vrijheid, en doffer
het hart der verslaafden, wien knechtschap heugt.

Moeder, moeder, vestig dat donkere
tranenvolle oog op de verte van tijd:
ziet uw zoon door de misten flonkeren,
een ster van teedere helderheid.

EEN STEM UIT HET KOOR.
Moeder, moeder, dit is het heerlijkste,
te sterven, jong in den jongen dag
der zege: dit is het allerbegeerlijkste
wat het lot zijn liev'lingen geven mag.

EEN ANDERE STEM.
Strooit over zulken de geurigste bloemen.

DE EERSTE STEM.
Zingt over zulken de zachtste wijs.

DE TWEEDE STEM.
Heug'nis van hen zal zingen en zoemen
door de tuinen van toekomsts paradijs.

PETROFF.
Laat nu een gretige afscheidsblik
hun trekken drinken,
en dit scheidende oogenblik
in uw zielen zinken.
Geweld, geweld heeft ze vermoord;
ze zijn gevallen
voor ons, voor allen,
voor vrijheid die aan de kimmen gloort.

Laat hun heug'nis bij dag en nacht,
als handen die wenken
u wijzen naar de taak die wacht.....

EEN STEM.
Wij zullen gedenken.

PETROFF.
Laat het warme roode bloed
dat komt uit hun wonden leken
uw zielen drenken met strijdensmoed...

DE STEM.
Wij zullen hen wreken.

PETROFF.
Laat hun daden als heldenzang
schallen aan uw ooren,
wanneer ge verflauwt, want de weg is lang
en zwaar....

DE STEM.
Wij hebben gezworen.

CHRYSTALOFF.
Geleidt ze nu allen
één in den dood als één in den strijd
naar de lichte hallen
waar de vlam ze beidt,
waar het vuur hun brooze lichamen
zal verteren in korten gloed,
als de vlammen des levens namen
hun kracht, hun moed.

(De dragers met de baren en het koor verwijderen zich, Ismaïl komt binnen).

ISMAïL.
Chrystaloff,
een soldaat vraagt te worden toegelaten
tot onze samenkomst. Hij brengt een krans
voor onze dooden van zijn kameraden

en heeft een opdracht, zoo hij zegt, van hen
aan de leden van den arbeidersraad
in een zaak die te wete' is ons gewichtig.

CHRYSTALOFF.
Laat hem zijn krans neerleggen bij de onze
en breng hem hier....

(soldaat komt binnen)

.
In naam der arbeiders,
uw broeders, heet ik u een broeder welkom.
In naam dergenen, tegen wie uw meesters
uw hart ophitsen met pikzwarte leugens,
't vullen met doodlijk gas van gift'gen haat,
maar die in waarheid worstelen en sterven
dat alle zonen van het volk eenmaal
mogen leven als menschen, niet als beesten,
en dat mensch'lijkheid ook dage voor u.
Wat is 't waarmee uw kameraden tot ons
u zonden?

SOLDAAT.
Leden van d'arbeidersraad,
de soldaten van 't regiment-Andrejitch,
in vergad'ring op 't voorplein der kazerne,
stuurden mij met deze opdracht tot u. Zij
zijn 't hondenleven beu, en beu der meerd'ren
gesar. Slecht eten, en dat nog te min,
als dek vervuilde lompen, zware dienst
bij dag en nacht, van lange wachten, staande
in wind, in regen, in brandende zon,
in sneeuwgewarrel, te bewaken d'eene
of andere fabriek, - of stappend-af
den spoordijk eind'loos vele malen, zwaar
bepakt als muilen, wij zijn 't zat! - Laat zelven
bewaken de fabrieken, die bezitten
ze, laat zij waken, of waken hun knechten:
niet wij! En dan 't razen der officieren

ons uitvloekend voor elke kleine fout,
hun veracht'lijke blik, en toon, die striemt,
een zweep, en doet de tong moeizaam verbijten
't dolle driftwoord, dat beduidt dood of langen
kerker voor wien 't ontglipt..... En dan de straffen,
neerhag'lend bij 't geringst vergrijp.... 't geboeid
versmachte', op harde brits van 't vuil cachot,
door lange dage' en nachten, 't lijf verteerd
van walg'lijk ongedierte', - neen, wij dulden
't niet langer: wij zijn 't zat. - Wij zijn geen beesten,
maar menschen. - Wij hebbe' opgesteld een lijst
van eischen en zonden eenigen onzer
die voor te leggen onzen kommandant.
Wij willen recht, en willen zij 't niet geven
zoo muiten we, en onze officieren
die honden, schieten wij als honden neer.
Nu, leden van d'arbeidersraad, mijn opdracht
aan u, is 't verzoek mijner kameraden,
ons te steunen in deze zaak. En tot
bewijs dat ge mèt ons zijt in dit pogen,
vragen zij of een'gen der uwen komen
met mij, deel te nemen aan ons beraad.

CHRYSTALOFF.
Zeg aan uw makkers, dat alle verdrukten
die opstaan tegen hun verdrukkers, vinden
de sterke vuist der arbeiders bereid
hen te helpen in de worst'ling om rechten,
en bereid de hersenen der arbeiders
hen uit te denken helpen, hoe de vuist
aller verdrukten 't krachtigst de verdrukkers
kan slaan. Zeg hun dat bij de tijding van
't ontwaken onzer broeders, plotseling
de hanen der verwachting hel te kraaien
begonnen in den schemer van ons hart.

PETROFF.
En zeg hun dit nog: alle grieven die
g' ons opsomdet, ze verklarend niet langer
te dragen, al die scherpe en stekelige
spitsen, boosaardig dringend uw kam'raden
dag aan dag in het bloedend vleesch, - zij zijn
geen and're, als die ook d'arbeiders wonden.
Broeder, die ook zijn 't zat verschimmeld brood
te eten en de felle kou te weren
met schaamle lompen van het krimpend lijf.
Die ook zijn zat d'arbeidsplaag zonder einde,
der zorgen druk, 't ruwe bassen der heeren,
en de krenkingen, die hun dochters lijden
van wulpschen blik en liederlijk gebaar
der rijke woestelingen. Daartoe diende
de staking, daartoe diene' alle onze daden,
al onze offers, om die duizend pijlen
der onderdrukking te rukken uit 't lijf
der onderdrukte massaas. - Kameraad,
ziet ge nu dat arbeiders en soldaten
de schouders kneust éénzelfde juk? Dat zij
ellende zuigen uit dezelfde borsten?
Ziet ge nu dat het is één meester die
beide, arbeiders en soldaten dwingt
hem voort te trekken, hoog op hoogen wagen
zich vleiend zacht in kussens van genot?
d'Arbeiders willen meer rust, beter voedsel,
een mensch'lijker behandeling, 't recht zich vrij
te vereenigen in verbonden, vrijheid
van woord en pers: d'arbeiders willen al wat
g'ook wilt - maar niet alleen voor zich: voor allen
eischen z'een beter leven. - Kameraad!
Het is daarvoor dat onze scharen rijzen,
vullend alle straten met hunner schreden
gedreun en moedig-daverenden zang.

't Is daarvoor dat zij strijden, 't is daarvoor
dat onze en uw meesters oproermakers
hen schelden, drieste roovers, eerelooze
misdadigers; - het is om deze misdaad
dat zij uw makkers bevele' ons te dooden,
en 't is daarom dat gij ons doodt. - Soldaat,
de mannen van het regiment-Andrejitch
die gist'ren richtten op ons hun geweren,
zenden u thans hierheen met bede om hulp
in strijd van één natuur als die wij gist'ren
voerend, vonden versperrend onzen weg
de blinkende haag uwer bajonetten.
En hoe zal 't morgen wezen zoo gij wint?
Zullen we u weder - ons wacht nieuwe strijd
en weer nieuwe, door veler jaren wiss'ling, -
vinden, de geweren op onze borsten
gericht - of wel, broeders, aan onze zij?
Wat dunkt u, kameraad?

SOLDAAT

(eerst bedremmeld, dan vrijer)

Toen men ons gist'ren
uitrukken deed, d'optocht uiteen te jagen
weigerden velen eerst te gaan. Er ging
gemor door de kazerne; somm'gen onzer
spoorden de anderen met woorden aan
als broeders, Petroff, op d'uwe gelijkend,
gehoorzaamheid te weigeren; zij scholden
ons lafaards en verraders zoo wij schoten
op 't ongewapend volk. Wij aarzelden
in verwarring; wisten niet, wat te doen.
Maar onze off'cieren zeide' ons dat de Joden
en de Japanners hadden omgekocht
het volk, den tzaar te doode' en zij den grond
zoo d'opstand won, onder zich zouden deelen.
Zij schonken ons brandewijn, volle glazen,

noemden ons duifjes, stieten met ons aan,
lieten de roebels voor onze oogen blinken
ons geld belovend zoo wij gingen. - Half
willig, gedwongen half, trokken wij uit,
den optocht tegemoet, die van de reuzenmeeting
weerkeerde in d'universiteit.
Gij weet broeders wat toen geschiedde: wij
wilden den stoet uiteendrijven met sabels,
maar uw geled'ren waren als een muur.
De kommandant had gelast ‘spaart geen kogels,’
en enk'le schoten vielen vóór 't bevel
van vuur..... en een'ge uit de dichte menigt
zagen wij zinken in den arm der makkers
geluidloos als bloemen omknikken. Stil
werd het en een stem riep over de stilte,
een held're vrouwestem: ‘Schiet maar: wij vreezen
uw kogels niet; wij willen dood of vrijheid.’
En toen ontblootten duizenden hun borsten
en een lied donderde als een hooge zee.
Zooals het koren siddert, als vóór 't onweer
de windvlaag zich over zijn rijen stort,
zoo liep een siddering door onze harten,
en niemand wist, wat misschien zou gebeuren
in 't volgend oogenblik, wat zelf misschien hij
zou doen..... Maar het bevel van vuur werd niet
gegeven. Door het dond'rend lied omstuwd
als door een dichte wolk van klank, marcheerde
de reuzestoet aan ons voorbij.
Rij na rij dook op, schitterde en verdween,
als of de golven van de zee voortstuwden
hun eindelooze scharen langs ons heen,
die stonden, roerloos, als schepe' op de reede.
En al die aangezichten waren overtogen
met één gloed, één verrukking, éénen

stralenden wil, alle' aan elkaar gelijk....
Men voerde ons terug naar de kazerne.
Wij slopen binnen, treurig, want wij voelden
ons verstootenen uit een kring van licht.
Dien eigen avond kwamen velen onzer
bijeen, en besloten.....

(aarzelt)

.

ISMAïL.

Wat, wat besloot gij,
makker? O zeg het snel.....

SOLDAAT

(vastberaden)

Nimmermeer op
het volk te schiete' en zoo men 't ons beval
liever op die 't bevalen de geweren
te richten, dan nogmaals zien vrouwe' en knapen
vallen met dien blik van gewonde duiven;
er koom van wat er koom....

MARIA

(op hem toeijlend, in hoogste gemoedsbeweging, teeder).

Mijn maat, mijn broeder,
wat zullen wij u zeggen, hoe u danken
die nu het nachtspook van veel zorg en twijfel
dat loerde om de hoeken onzer feestlijkbewimpelde
gedachtestad altijd,
verstrooit als daag'raad zwarte droomgezichten.
O nu eerst aadmen onze longen vrij.....
Hoe arm zijn woorden voor het welig spruiten
en uitschieten der jonge dankbaarheid
die u zou willen beranken met duizend
broederlijkheden. - O dat onze dooden
uw woorden hooren konde'. Ach, konden zij
één oogwenk maar ontwaken, zien, welk heerlijk
gewas opbeurt zijn goudblinkende vruchten
daar waar hun bloed drenkte de dorre aarde:

de zoete vrucht der solidariteit
rijpt wijl het vloot, rijk'lijk.

(tot soldaat)

O laat uw blik,
mijn makker, nu niet langer schuw uitwijken
de warme blikken tot u overstralend:
't zijn makkers die zich verdringen om u,
uw hand te drukken. Ge zijt geen verstootne
nu meer, gij hoort nu tot de onzen: veilig
zijt g'aan onze borst, voor de klamme vingers
die 't vetleden uitstrekt naar u. - Komt broeders,
laat ons gaan tot die kameraden, hun
te brengen wat hun arme verfomfaaide
zielen opkweeken zal als morgenlicht:
zachtstralend woord van vrijheid, van verlossing
uit het donk're hol hunner levens..... Komt.

SOLDAAT

(verbaasd).

Zijt gij Maria, die in de fabrieken
de mannen toesprak, en weghaalde wie
werkte in de staking? Een duivelin waart gij,
zeiden zij, die gezworen had te drinken
't bloed van des tzaren zoontje.... en spreekt zoo zacht
tot mij, en vat mijn hand, zacht als een zuster,
en als een arme, half-verstijfde vogel
in milde palm, koestert zich in uw oogen
mijn hart.... Ge wilt mij wel nietwaar? Uw oogen
zeggen het.... en ik.... o mijn God, ge weet niet
wat ik was.....

MARIA

(zeer zacht)

En ik wil niets weten, noch
wil één van deze iets weten, makker, als
dat g' ontwaakt zijt uit zwaren droom van schande,
en dat uw ziel van wroeging duizelig
en zwak is als een kind. Wij vrouwen koest'ren
zulke kranke zielen het gauwst gezond.....

PETROFF

(die met een uitdrukking van toenemende bezorgdheid en onrust het vorige tooneel heeft gevolgd.)

Soldaat, zullen de and're regimenten
het uwe volgen in de muiterij?
Zijn zij ook aangevreten van het gif,
het heilzame, dat in uw eigen rijen
voortwoek'rend de banden en taaie pezen
der discipline heeft verteerd? Of sjokken
ze nog voort op den ouden dreun van doffe
gehoorzaamheid, ledepoppen, mechanisch
uitvoerend wat men hen gelast? - Wat zullen
ze doen, als op tijding van muiterij
't bevel volgt, u t' omsingle', op de kazerne
te richten het geschut? Zullen z' in één
opsteig'ring van verzet, staan naast u? Of
hurken ze nog, als gist'ren gij, in zulk
een diepen kuil van blinde onwetendheid
dat al dit jong vrijheidsrumoer hoog boven
hun hoofd verwaait? Omsluit de logenband
hun oogen nog zoo straf, dat zij blind zouden
schiete' op hun eigen wapenbroeders? - Zie:
dit alles doet ons nood te weten, eer wij
uit de stof der werk'lijkheid kunnen puren
den drank van onzen raad.

SOLDAAT.
Wij weten 't zelf
van wein'ge regimenten. Verstandhouding
met enk'le hebben wij, die zullen maken
met ons gemeene zaak. Van somm'ge is vast
hoe alle drieste en domme leugens tegen
de revolutionairen, dag aan dag
neerslaand als een vette, kleev'rige walm,
hun gemoed met dikke smooklaag bedekten
waardoor de jonge waarheidszon nog niet

kan dringen. Zij zullen bij 't eerst bevel
zich op ons storten als op wilde dieren.....
Maar dat zijn d'enk'le poppen van 't gezag. -
De meesten weif'len: her en derwaarts sleurt ze
neiging en vrees, en 't valt niet te voorspellen
welk van die twee zal hun gemoed beheerschen
in 't oogenblik dat de beslissing valt.

PETROFF

(streng)

Zoo moet een wijs beleid dat oogenblik
nog op te schorten weten, het zich laten
van ons verwijd'ren, als een kind 't den vlieger
doet, vierende het touw; tot het kan dalen
omringd van alle gunst'ge teekens, komend
in zulk een voege, en zulk een aangezicht
dragend, dat ook de weifelmoed'gen treden
in onze banen. Kameraad, nog is 't,
nog is 't te vroeg voor d'openlijken opstand.
Het leger is niet rijp; het grootste aantal
der regimenten zàl niet opstaan: de
zuurdeesem van 't verzet had nog geen tijd
hun zware logge massa te doortrekken.
De boerehersens malen langzaam. - Wacht,
wacht nog. Laat eerst de propaganda fijner
de stompe hersens slijpen; laat haar nog
een weinig tijd, het zaad der kennis uit
te strooien; laat te ontkiemen en te rijpen
een weinig tijd nog aan het gouden zaad.
Snel rijpt bewustzijn in den heeten windstroom
die nu vaart over Rusland: snel, niet plots'ling,
niet in één nacht. Verschuif dit groote waagstuk;
schroef der sterken moed eerst nog vaster aan; -
breng de groote schare der weiff'laars één,
één enk'le stap vooruit: over 't vervloekte
punt van aarz'len en omzien breng hen heen;

slijp af, zij 't ook slechts enk'le splinters van
de rots der domheid die den weg verspert.
Bedenk: omstandigheden zijn de stof
waaruit ons doorzicht, ons beleid moet kneden
den vorm der overwinning. Overreed uw
maats te wachten: de tijden zijn niet rijp.

SOLDAAT.
Maar onze grieven zijn 't; zijn overrijp,
en zullen dra als vallende appels onze
bedrukkers beurs de schedels kneuzen. Wachten
deden wij lang, en doen 't niet langer. O
zeg niet dat wee, dat haatlijk woord meer: wachten!
Neen, zeg 't niet meer. 't Heeft in mijn mond een smaak
walg'lijk als van brak water: zeg verzet, dat
is frisch en prikt de tong. - Verzet, niet wachten!
Verzet borrelt uit ons op als uit buizen
een opgeperste stroom: de zachte prop
der woorden stelpt hem niet. Wij vragen niet naar
wat morgen brengt: laat morgen, morgen helpen,
vandaag, vandaag. Wij willen recht, vervulling
van onze eischen: willen zij 't niet geven
zoo muiten wij, bij God.

PETROFF

(bitter)

En zoo zult gij
de zaak des volks, waarmee de uwe samengegroeid
is gelijk met zijn stam een tak,
geen hulp brengen, maar schade; zult u zelven
te gronde richten, eerste offers van
het roek'loos waagstuk dat misschien ons allen
verderven zal....

CHRYSTALOFF

(vast en rustig invallend tot den soldaat.)

Maar nochtans, makker, weig'ren
wij onze hulp u niet. Wat de vergad'ring

uwer kameraden besluiten moge:
gij vindt ons naast u in 't uur van de daad.
Wat wij vermogen dat zullen wij doen,
doen met geheel ons hart, in zulk een vaart
van jubelende hoop en zelf-vertrouwen
als ons reeds droeg over zee van gevaren
en verder draagt naar 't doel. - En wat aangaat
het donk're toekomstbeeld in uw gedachten,
Petroff, of 't waarheid worden zal, of niet:
dat weet geen mensch, - dat hangt aan duizend draden
die niemand allen ziet. Is rijp, is niet
rijp de tijd voor den algemeenen opstand?
Geen rekensom, geen meetkunst wijst het uit:
de daad, de daad alleen beslist het. - En,

(tot Petroff)

kameraad, wat zal sneller dan het klepp'ren
van de geweld'ge vleugels dezer daad,
de donk're massa wekken uit den slaap
der onbewustheid, wegheffen haar oogen
van 't slopend ture' op dagelijksche zorg?
Wat draagt meer dan die daad een dubbel aanschijn,
verschrikkend met het fronzen van gevaar
den vijand, ons toelachende met oogen
rijk van beloften, licht van zegepraal?
De muiterij kan slagen, - om zich grijpen
als vlammen in een stapel hout; zij kan
het keerpunt worden vanwaar onze zaak
die nu nog waggelt en zoekt vasten grond,
met rechte, weifellooze schreden toeloopt
op 't doel. - Zoo laat ons haar dan welkom heeten,
komt zij, met dapp're harten, als magneten
aantrekkend zege, die weif'ling verjaagt.

ISMAïL.
O Chrystaloff, de kimmen gaan weer open:
nu stroomt mijn bloed weer vrij.

EEN ARBEIDER

(komt snel binnen in sterke gemoedsbeweging).

Het regiment-
Andre jitch sloeg aan 't muiten. D'officieren
zijn gevangen, de kommandant is dood.
Toen hij den soldaten beval hun leiders
die zij aanwezen om voor hen te spreken,
te binde' en weg te voeren, stortten zij zich
op hem: hij viel door vele kogels. Zij
zijn meester van de kazerne en sturen
boden uit, d'and're regimenten overte
halen tot hun zij.....

TWEEDE ARBEIDER

(vol blijde opgewondenheid binnenstortend).

De roode vaan
wappert van de kazerne. Al de poorten
zijn open; arbeiders en vrouwen stroomen
het voorplein op in scharen; de soldaten
verbroed'ren zich met hen. Alle oogen glanzen
van ingehouden tranen, alle lippen
heffen bevend de vrijheidslied'ren aan.
Een vreemde glans maakt de donk're gezichten
weer jong en rein; vrouwen weenen, uit oogen
die stil-gelukkig als van bruiden zijn....
Woorden ruischen, zacht als muziek. Op warme
stroom van broederlijkheid vliet elke harde
en donk're herinnering heen.....

MIJNWERKER.

O tijd
van wond'ren! Uw bloesem zendt uit zoo rijke,
zoo macht'ge geur, dat onze arme zielen
duiz'len, van overgroote vreugd bedwelmd.

O dat geluk, als een jong kindje, vindt
zijn zoete last te dragen nu zoo zwak
onze ongewende armen, zoo veel jaren
toch door het torschen van den nood gestaald!
Is 't waar? Heeft niet het brein zijn droomverlangens
vervlochten tot een stemmenweefsel, foppend
mijn oude ooren met zijn glinst'rend web?
Neen: het is waar. Op uw helle gezichten,
in uw stralende blikken lees ik het.
't Is waar: mijn oude oogen zullen zien,
het arme gebogen volk zich oprichten,
begeerig snuiven vrijheids zachte lucht.
O hoeveel maal riep ik den dood niet aan,
riep hem mij weg te nemen, want mijn hart was
het zat, onrecht en onderdrukking in de
opgeblazen aangezichten te zien.
En nu - nu stooft zóó zacht die opgaande
zon van geluk mijn oude dorre leden,
mijn oude hart, dat als een gierigaard
zijn schat, ik 't restje mijner dagen wel
zou willen hoeden, hun blinkende schijven
draaien tusschen mijn vingers, vergewissend
mij, dat ze er nog zijn. - O kinderen,
mijn kinderen, hoe zal uw jeugd nu welig
gedijen, hoe schoon zullen door uw dagen
liefde en moed hun held're liedren kweelen,
hoeveel sterren van heil u opgaan!

CHRYSTALOFF

(met plechtige geestdrift, terwijl allen zich om hem scharen).

Ja,
dit is de dag, dit is de dag, genooten,
waar veel geslachten tot hebbe' opgeheven
den blik van smartverlangen haast verzengd,
verzekerd van zijn helle rijze' eenmaal

en niet-verzekerd weer, want 't leek te schoon:
door donk're overmoeitevolle dagen
vertroostte hen het flikkerlicht der hoop
en droomgenieten van den dag des heils.
Maar wij, gelukk'ge stervelingen, wij
aanschouwen in waarheid waar zij van droomden,
glanzende werkelijkheid staan hoops vizioenen
tusschen ons in: de gouden toekomst die
hun hunk'rende oogen zochten, wij bezitten
haar, als men bezit wat men heeft gemaakt.

Wij hebben u gemaakt, gij heilrijken
drempel der vrijheid; schip, dat 't menschgeslacht
draagt tot kusten van onbekend geluk;
ingang van albasten zuilenrij
die tot den tempel voert van eeuw'gen vrede:
wij hebben u gemaakt. Wat hen, die waren
vóór ons, scheen een misschien in mist'ge verten,
wij bereiken 't, wij treden het met voeten.
En zijn toch bet're mannen niet dan zij,
noch vrouwen edeler-geaard. Te leven
in dezen tijd, dat een geweld'ge schok,
alle krachten-tot-groei, alle latende
energie jaagt door het lichaam des volks,
gelijk een lentestorm jaagt alle sappen
uit ond'ren wortel, door de wouden op, -
is ons geluk, onze verdienste niet.
En tot de hooge spits der overwinning
waarop wij staande, inaad'men begeerig
een nieuwe, een dronkenmakende lucht,
leidden vele steile en duist're wegen
van nederlaag: duizende makkers traden
hun bitterheid, duizende eed'len gingen
te gronde, dat wij eenmaal zegepralend
hier zouden staan.....

PETROFF.
En misschien zullen zoo
te gronde gaand na een kort feest van vrijheid,
wij voor verre makkers bereide' een zege
die niet verduistert.....

ISMAïL.
D' onzen keeren weer.

(Het Koor, dat zich met de baren verwijderd heeft, keert terug.)

STEM UIT HET KOOR.
De vlammen namen
hun broze lichamen
verteerden wat eenmaal henzelven was;
op winden vlieg' uit nu,
worde der winden buit nu,
de lichte asch.

Hunner oogen lichtglans,
de rytmische dans
van het bloed door hun zachte leden,
zullen overgaan
bloem, in geurig bestaan
en grashalm, tot wuivende vrede.

Zullen wieg'len op wind,
of met wellen gezwind
ruischen door stille nacht,
zullen grazende dieren
voeden en opsieren
met glans van vel en vacht.

EEN ANDERE STEM.
Eeuwig-barende schoot
van het Al, ied're loot
komt uit u, zinkt in u weer zijn droom,

en de wisseling
is het eenig ding
dat beklijft in des levens stroom.

DE EERSTE STEM.
Maar geen ding vergaat zonder
kroost van werkingen; onderduikt
geen ding in het eeuwige zijn,
of een spoor blijft van zijne
werken achter, een kleine
rimpel in het levens-gedein.

Hun geofferde krachten,
hun daden, hun trachten
in den dienst der lichte idee,
zijn ons onverloren,
worden wedergeboren,
golven in de wijde zee

van het wereld-beschouwen,
van het wereld-opbouwen
aller menschen-geslachten werk:
tot een blijvend bestaan
voert elk hunner aan
zijn steen, en zoo rijst de kerk.

DE ANDERE STEM.
Het vergank'lijke blijft,
het vergaande zaad drijft
door de velden der eeuwigheid -
alles is saamgeweven
met zijn oorsprongen: leven
stroomt in ononderbrokenheid.

CHRYSTALOFF.
Hoe koest'rend-mild omspeelt de najaarszon
met rijpe gulle stralen onze hoofden,

hoe zacht vloeit zeegeruisch en winderuischen
in onze ooren tot een lied in een;
één harmonie. - Door zee noch wind kan sterker
vrijheidsdrang ruischen, dan nu door ons hart.
O wel ons, die nu leven. Wel ons, die
hier staan, voelend alsof hemel en aarde
te klein zijn voor hun oneindige vreugd.
En voor hemel en aarde willen wij
van onze wedergeboorte getuigen,
willen oproepen zon en lucht en zee,
den grond, nog rookend van het bloed der strijders,
de stad wier groezelige muren wij
met glans van zegepraal wit overgoten,
ons geluk aan te zien en op te slorpen
diep in hun wezen; - dat 't stralen der zon,
en heel de schittering van 't firmament,
het rits'len van den wind door najaarsblaren,
en de eeuwig-murmelende stem der zee,
dat voor altijd het spel van al uw krachten,
Natuur! drage het fonkelende teeken
van 't groote wat nu op aarde is geschied:
den reuzenstap der arbeiders tot vrijheid.

O gouden zon, nooit heeft uw zachte gloed
geluk'ger stervelingen 't merg doorstoofd
dan wij, hier staande fonk'lend in uw glorie.
Kus ons met langen kus, o gouden zon,
als een moeder haar zoon die huiswaarts keert
gelauwerd, met innigen kus begroet.
Kus ons, omdat wij overwinnaars zijn.
En bij dien kus van vuur, dien gij ons geeft,
bij de kracht van uw schitterrond gelaat,
bij u, o zon, die 't sterkste zijt van alle
wezens in de natuur, alles doordringt,
die met d'uiterste toppen uwer stralen

ons streelend, leven elke dag hernieuwt,
zweren wij dit nieuw licht der menschlijkheid
dat nu in ons ontbrand is, te bewaren
zuiver, gelijk het brandt in deze stond.

STEM UIT HET KOOR.
Wij zweren de smet der knechtschap niet meer
te dulden op den luister van het leven,
niet te laten omduist'ren Vrijheids stralend
gelaat zoolang ons kracht en adem rest.

DE TWEEDE STEM.
Wij zweren niet te dulden dat ooit vuile
adem van stinkende geweld'narij
den glans bezoed'le onzer jonge rechten
flikk'rend om de leden als ring van staal.

DE DERDE STEM.
Wij zweren te leven ons zonnend in
den klaren gloed van 't vrije woord, en 't duizendvoudig
geschitter der gedachtestralen
schietend door den spiegel der vrije pers.

DE VIERDE STEM.
Wij zweren wie schennende hand wil slaan
aan dezen jongen stam, het bloedgegootne
vereenigingsrecht, te weerstaan met alle
vezels van 't hart, tot den dood te weerstaan.

CHRYSTALOFF.
O zachte wind, die onze heete wangen
streelende koelt, en op ons voorhoofd droogt
het zweet der worst'ling, - gij die komt van 't westen,
en uit het westen bracht gedachte-zaad
op sterke wiek: 't moderne socialisme,
't socialisme van Marx, lichtstraal, doordringend
der menschenwereld troeb'len oceaan,
doorzichtig makend zijn verwarde wat'ren,

doorzichtig ook de diepte onzer smart,
leerend ons 't leed doorzien en hoe 't verwinnen
leerend allengs ons, onze handen waapnend
met kracht'ge wijsheid, wijze kracht: uit wereldbegrip
ging ons wereld-verand'ren open,
bloem van philosophie werd lichte daad.
O wind die kwaamt tot ons, zwaar van verhalen
van energie en gestadige kracht,
zingend ons voor van roemvol zegepralen
der verre makkers, of van nederlagen
dan overwinning roemvoller, plaveiend
met bloed'ge offers der bevrijding pad, -

zwerf nu niet verder, sta een oogwenk stil,
zuig in, o wind, den glinsterenden dauw,
den zeldzamen, van gelukkige tranen;
zuig met den gloed onzer vlammende harten
u vol. En als een vogel in de lucht
zich wendt, keer dan terug langs d'oude banen,
o wind, naar d'oude landen van het westen,
naar nieuwe, west'lijk over d'oceaan.
Breng aan makkers daar d'adem van ons leven,
maak hen blij met bewustzijn van ons rijzen,
als hun rijzen maakte ons blij menigmaal.
Keer om en breng hun onze eeden over. -
Bij u die alles wat in de natuur
dor is, verdelgt, en wat rot is vernietigt,
zweren wij niet te ruste' eer leven gansch
gereinigd is van den stank, stijgend uit
de rottende karkas van het verleden.

STEM UIT HET KOOR.
Bij u wiens vochtig-warme adem tot leven
de late slapers wekt in 't lentewoud,
zweren wij te wekken met onzen adem

over de arbeiders van heel de wereld
lente van hoop, zelfbewustzijn en moed.

DE TWEEDE STEM.
Bij u wiens wezen is rust'loos verlangen,
wiens loflied van d'eind'looze ruimte wij
voor 't eerst verstaan, nu ook ons vleugels groeiden,
zweren wij d'eeuwig-hong'rigen te blijven
naar alle blauwe en fonkelende wat'ren
waaruit de zinnen drinke' en drinkt de ziel.

EEN ANDERE STEM.
Wij zweren dat begeerlijkheid altijd
als een vogel in lommerdichte wouden,
zal klapwieke' in de diepten van ons hart....

EEN SOLDAAT

(komt binnen).

Twee regimenten voetvolk sloten bij den
opstand zich aan.... al de anderen dralen....
elke minuut brengt 't welslage' in gevaar.
Reeds omsing'len kozakken de kazerne....
Men richt kanonnen op haar,.... de soldaten
zijn dolgemaakt door drank en leugens,.... versche
regimenten op weg....
De stad is vol geruchten: gelijk spreeuwen
zwermen zij nu van alle zijden aan.
In Moscou, zegt men, rijzen barrikaden....
de Baltische provincies proklameerden
zich tot een vrije republiek.... de boeren
komen in opstand, overal....

EEN ARBEIDER

(komt binnen).

De spoorwegarbeiders
zijn in staking.... zoo 't hun lukt
de lijn op te breken, zoodat geen versche
troepen van 't noorden uit de stad bereiken

staat onze zaak niet slecht.... Er is nog hoop....
Het meerendeel van de soldaten wankelt....
Maar alle lijnen worden zwaar bewaakt.
De lucht is gespannen, als ging zij breken;
men hoort den stroom des levens kraken: groote
beslissingen scheuren van zijn bevroren
ruigte zich los, storten dond'rend vooruit....
Men ziet de gebeurtenissen zich stap'len
d'een op den ander, als in wilde nachten
d'ijsschotsen zich opstaap'len tot een wal....
O konden wij voorzien, hoe dit zal eind'gen....

MARIA.
En hoe anders zal 't eind'gen, makker, dan
eindigen in 't voorjaar de wilde dagen,
als eindigt het geweldig spel der lente
wanneer de stroom uit verstarring ontwaakt?
Dan komen zachte luchten, oevers groenen,
kabb'lende golfjes voeren bloemen mee.
Zoo zijn dit de dagen der lentestormen
in maatschappij: de lang bevroren driften
raken los, storten dreunend op elkaar.
Liefste makkers, o laat uw hart toch niet
verschrikken door den donder der gevaren:
lente brengt hij, hij verkondigt het komen
van de zoete, geurende broederschap....

PETROFF.
Maria, o Maria - dat de rozen
van zachte bemoed'ging die gij ons reikt,
waren gegroeid op de velden der waarheid
en niet in 't bleeke droomenland der waan!

CHRYSTALOFF.
Aarde, geduldige, die hebt gedreund
van de voetstappen onzer scharen, gaande

ten zege, en hebt den veerkrachtigen tred
der vrijgevocht'nen over u gevoeld,
die anders treedt dan de stap der verslaafden,
vaster, en niet als zij, slepend den voet, -
Moeder! Heeft uw ingewand niet gesidderd
van vreugd, toen we u traden als vrije menschen;
en weet ge waarom, niet gelijk weleer
verenkeld sluipend, we u doen dreunen onder
onzen gezamentlijken massatred?
Wij willen u bezitten moeder, allen
te zaam; uw bronnen zaamlen in gemeenschaps
machtige vuist, ze heen te leiden over
menschheids dorstige akkers; - wij willen dat
het menschengeslacht als een ring van eenheid
uw lijf omsluite. Al wat wij wonne' aan recht,
en alle rechten die wij nog gaan winnen,
reeknen wij niet meer dan de staf, waarmee
wij alle schatten, alle zegeningen
vloeiende uit uw eeuwig-milde borsten
gaan maken erfdeel van 't menschengeslacht.

Hoor nu onze eeden, moeder, plant hun dreuning
in macht'ge golven voort tot verre landen,
tot verre makkers, dat zij allen hooren
en met ons zij hun hart. Zweert bij de aarde,
makkers, zweert bij de groote moeder trouw.

EEN STEM UIT HET KOOR.
Bij de zacht-gelende oogsten die gij draagt,
bij de golvende zee van ruischend koren
en de graszee, wieg'lend in zomerwind, -

DE TWEEDE STEM.
bij de staatge wouden uw heuv'len kronend,
bij uw bergtoppen waar de stilte troont,
bij uw macht'ge opengereten flanken

waar het goud flikkert en flonk'ren de steenen
verborgen in uw schaal, als in de diepte
des schedels, fonk'lende gedachte woont, -

DE DERDE STEM.
bij uw eigene schoonheid, bij dit weten
streepend onze donkerste uren met licht:
't weten hoe wij eenmaal u zullen nemen:
in onzen arm, aarde, gelijk een bruid; -

DE TWEEDE STEM

(een vrouw).

zweren wij op uw bergen, in uw dalen,
moeder, als in een dichte rozelaar
onbekommerd door 't woeden van de stormen
voor vrijheid te bouwen veel warme nesten
waar zachte broederschap wordt uitgebroeid.

EEN ANDERE STEM

(een jongeling).

Wij die zoolang ons voelden de onterfden
van al uw zachtheid, die voor de eerste maal
aan deze uiterste grens van dood en leven
zagen een korten lach op uw gelaat; -

EEN ANDER JONGELING.
die voelen wellen door ons hart den drang,
te stoven in uw welige bosschages,
heerlijk te nest'len in uw vollen arm; -

DE EERSTE JONGELING.
wij die zoo hongerden naar 't warme leven,
wij zweren voor de vrijheid zonder klagen
willig te volgen den ijskouden dood.

ARBEIDER

(komt binnen).

Het regiment-Andrejitch gaf zich over:
onze hoop werd tot asch. Toen uitbleef de
algemeene soldaten-opstand die de
leiders verwachtten, zonk plots'ling ineen

de geest des oproers, als een vlam ineen zijgt
die oplaaide uit een dorre handvol rijs.
Kleinmoedig heschen zij de witte vlag,
laten zich nu gelijk schapen wegvoeren
naar de gevang'nis, en als schapen gaan ze
hun oordeel tegemoet.... D'arbeiders dringen
in troepen voor de vesting, eischen morrend
en dreigend de gevang'ne' op.... Vele staken....
De krijgsraad komt nog deze nacht bijeen....

TWEEDE ARBEIDER

(komt binnen).

Staat van beleg is uitgevaardigd: reeds
staart van alle straathoeke' ons aan 't gehate
besluit dat onze nauw zich oop'nende
mond weer toenijpt met stalen schroeven, onze
broederlijk zich ineenstreng'lende handen
die elkaar nauw bereikten, slaat uiteen.
't Ontwortelt al de jong-geplante rechten
die wij begoten met ons bloed, het duwt
ons opnieuw uit het zonnelicht der eenheid
diep in verenk'lings zwarte duisternissen
terug.... Makkers! Gij kunt niet dulden dat
geweld'narij ons zoo ontsleurt den prijs
van zooveel bloed....

DERDE ARBEIDER

(komt binnen).

De lucht is dik van onheil.
Zwarte geruchten krassen aan als raven.
In de dikke lucht hangt een reuk van bloed....
De Moscousche opstand zieltoogt.... 't Peterburgsche
proletariaat verroert zich niet, door duizend
worst'lingen uitgeput. De staking der
spoorwegmannen mislukte: versche troepen
komen onafgebroken aan. In de
Oostzeeprovincies dunnen strop en kogel

de rijen onzer dapperen; de heeren
zitten weer vast in 't zaal. - Een ijz'ren vuist
houdt in Polen de arbeiders ten onder:
heel Warschau lijkt één tuighuis, opgepropt
met wapens, en van de wallen der vesting
dreigen kanonnen de weerlooze stad....
In den Kaukasus rijst de wanhoopsschreeuw
der jonge meisjes en vrouwen, geschonden
door de beesten die men losliet op hen;
en uit 't Zuid-Westen trekt eind'looze stoet
van joodsche vluchtelingen naar de grenzen:
hun gezichten zijn van ontzetting grauw....
Aan alle zijden storten dreunend onze
verwachtingen ineen.... Nederlaag spert
zijn reuzenkaken open te verslinden
onze arme vrijheden en rechten, 't jonge
kroost der victorie, heel ons kort geluk.

CHRYSTALOFF.
Maar onze moed kan geen nederlaag ooit
verslinden, en onze hoop zweeft, een vogel,
jubelvrij boven alle rampen uit.

U roep ik aan, o stad, verwarde knoop
van goed en kwaad, gewrocht van onze handen
werkend verdoem'nis en verlossing ons.
Gij nest van smarte' en menigvuld'ge schanden,
gij vorm, waarin gegoten werd het brons
van ons bewustzijn - u roep ik te hooren
onze geloften, dat hun geest uw muren
drenke en verzadige uw atmosfeer.
Gij die nu ligt in late middaguren,
als ge laagt op dien morgen, nieuwgeboren,
toen Vrijheid nederstreek op u, - alweer
zendt ge, als toen, geroezemoes van klanken

maar and're, angstig half, halftoornend uit
tot ons, die u omstaan als men een kranke
omstaat, denkend: wordt hij, of niet de buit
van zwarten dood? - O stad, tusschen de voegen
uwer steenen groeide op 't zaad onzer kracht,
achter de stilte uwer muren vroegen
aandacht'ge hoofden vrijheid aan de nacht
het te doen kieme', en uw arbeidsgedruisch
was die het rijpten: zon en wind en regen.
Lang worstelde 't omhoog, dit zaad van zegen,
half verstikt door 't onkruid dat ook gedijt
in u: ruwheid en dronkenschap, onkuisch
genot en alle lage slaafsche lusten.
Maar eind'lijk overwon het in dien strijd:
de blinde zelfzucht overwon bewuste
en klaarblikkende solidariteit.

En toen zaagt g' in uw straten, op uw pleinen
o stad, opschieten dezen oogst van heil:
het zaad van socialisme, en met frissche
loten omranken, als een groene dos,
d'arbeidershuisjes, de grauwe en kleine;
opklimmen langs de muren, hoog en steil
van de kazernen en gevangenissen,
bedekken het plaveisel van uw pleinen;
en als over de kammen van een bosch,
over de glinst'rende koepels der kerken
spreiden zijn onbedwingbaar web. - Gij die
ligt ingespanne' in socialismes sterke
draden als pop in zijn spinsel, voor wie
socialisme werd de grondtoon, de ééne,
waarop al uw akkoorden zijn gebouwd,
wij willen, o stad, boren in uw steenen,
al wat ons hart aan liefde en haat inhoudt,
dat uit uw machtig lichaam onze moed

en onze wil, opslaan als zonnegloed. -
O liefste makkers, laat nu nog eenmaal
de plecht'ge beurtzang uwer eeden scheuren
vaneen, de dikke lucht van nederlaag.

EEN STEM UIT HET KOOR.
Wij zweren dat al sneed de vijand uit
rank voor rank dit gouden web socialisme
dat uw straten maakt welig, 't nieuw zal groeien
uit onkwetsbaren wortel weer omhoog.

DE TWEEDE STEM.
Wij zweren dat al sloopt hij steen voor steen
den zichtbaren bouw der organisatie
de geest van eenheid tusschen ons blijft wonen
en onze willen maken tot één wil.

DE DERDE STEM.
Wij zweren dat al sloopt de vijand lid
voor lid onze lichamen, ongedeerd
de stille kracht van 't socialistisch denken
uit de bloedende rompen zal opstaan.

EEN VIERDE STEM.
Wij zweren dat het goudlicht der extase
van broederschap en hoop, dat heeft omvloeid
onze donk're hoofde' in de vrijheidsdagen,
een glans zal achterlaten in onze oogen
en een klaarte in ons hart, die niet sterft.

EEN VIJFDE STEM.
Wij zweren, dat onze ondergang een gloed
zal wekken, gelijk hing over de landen
na den val der Commune, tot den dood
te strijden manende de knechten, manend

de heeren aan het eind van heerschappij.
Zulk een gloed zal, maar duizendmalen sterker
onze val uitstralen over de aarde,
dat zweren wij.....

ALLEN.
Dat zweren wij.

ARBEIDER

(komt binnen.)

Soldaten.....
ze zijn vlak bij..... kozakken.... makkers, vlucht....
vlucht, Chrystaloff.....

CHRYSTALOFF.
't Is nu geen tijd te vluchten,
maar te weerstaan. Makkers, schaart u, te strijden
voor de vrijheid en voor het socialisme.

(Zij scharen zich samen: soldaten dringen op den achtergrond binnen, het scherm valt snel).

Einde van het tweede bedrijf.

Derde bedrijf.

Officieren van den krijgsraad, Chrystaloff, Petroff, Maria, Ismaïl. Bewakers, Koor van gevangen arbeiders.
Het tooneel verbeeldt de binnenplaats van eene vesting.

EERSTE OFFICIER.
Gevangenen, gij drieën, alle leden
van d'arbeidersgedeputeerdenraad,
zijt beschuldigd, te hebben aangetast
't gezag des Tzaren, en getracht de orde
van den Staat om te keeren met geweld.
Gij Chrystaloff, luidt de beschuldiging,
hebt door valsche voorspieglingen verleid
d'arbeiders tot staken, en de soldaten
opgehitst te schenden hun eed van trouw.
Erkent g'aan deze misdaden u schuldig?
Spreek! -

CHRYSTALOFF.
Niet omdat wij u erkenne' als rechters
Zal ik, en zullen mijne kameraden
u, leden van den krijgsraad, antwoorden.
Er zijn geen rechters nu door Rusland: niets
dan beulen, en er zijn door heel de wereld
geen rechters naar ònze gerechtigheid.
Maar omdat misschien, - zooals rook door spleten

stijgend, verraadt hoe diep in 't hart der rotsen
voortwoedt het onderaardsche vuur, - een glimp
van ons woord dringende door deze muren,
hen daar buiten zal teeken zijn, dat d'oude
vlam nog leeft: daarom spreken wij.

EERSTE OFFICIER

(norsch)

Ik vraag
u niet, noch uwe medeplichtigen
waarom ge spreekt of zwijgt: uw gronden gaan ons
niets aan. Bekent ge, ja dan neen, u schuldig.

CHRYSTALOFF.
Gij beschuldigt ons, dat wij met geweld
hebben getracht d'orde omver te werpen
van den staat, doende alsof de wil van enk'len
heeft aangeblazen en verwekt de orkanen
der volksbeweging. Hier mijne genoote
zal spreken over onze rol als leiders.
Ik bepaal tot dit punt mij: ons geweld.

D'oude regeeringsvorm absolutisme
is door zegevierende volksbeweging
omvergeworpen in d'Oktobermaand.
Maar hoe volbracht het volk die gloriedaad?
Hoe triomfeerde 't over zijn verdrukkers?
Niet door geweld. Geweld is niet de stift
waarmee aan den horizon der historie
de volk'ren opteeknen hun zegepraal;
't is de bloedige paal, waarmee de heerschers
stutten 't afbrok'lend stelsel hunner macht.
't Volk zegeviert niet daardoor, dat het doodt,
maar daardoor dat het met stralende oogen
besluit voor vrijheid in den dood te gaan,
en uw geweld weerstaat met naakte borst.
Geen macht ter wereld kan 't volk durend knechten,

wanneer 't besloten staat liever te sterven
dan voort te leve' in dienstbaarheid.
De aâm
van dien oppersten moed blaast alle heerschers
omver. De aâm van dien oppersten moed
ging door het volk in lichte Oktoberdagen:
eeuwig zal stralen hun glanzend gelaat!
'Vrij worde' of sterven' - zoo besloten wij,
zoo traden wij tegemoet die ons doodden,
zoo zegevierden wij.
't Absolutisme
week enk'le passen achteruit. 't Gaf vrijheid
van woord en pers, amnestie voor de strijders,
belofte van een Doema: gouden trits van
rechten dwarrelde door de lucht; onze oogen
zwommen, vrijheidsdronken, in gouden droom:
den gouden droom der gouden vrijheidsdagen,
Oktoberdagen: zie hun toppen rijzen
stralend uit grauwe klomp van knechtschap op.
Maar nog wortelde geen van onze rechten,
en glans onzer vrijheden was geweven
uit droomenstof, ijl en onduurzaam blijkend
als zij. - De machten van 't verleden waren
verlamd geweest, vernietigd niet. Opnieuw
begon d'arm van 't gezag kracht'ger te roeren
zich, door goudstroom der bourgeoisie gevoed,
door stroom van 't kapitaal uit alle landen.
Van den troon sponnen zich in donker draden
naar het verdierlijkte kroost der ellende,
veil voor een handvol koper en een dronk,
en weldra waadde onze jonge vrijheid
kniediep door bloed.....

TWEEDE OFFICIER

(opstuivend)

Ge moogt niet spreken over

de pogroms: bepaal u strikt tot de zaak.

CHRYSTALOFF.
Wat ik spreek is de zaak,
want d'arbeiders en intellektueelen
dreigde onophoudelijk van de hand der zwarte
benden de dood, en de moordenaars vonden
straffeloosheid en steun - ge weet bij wien.
De nieuwe rechten glipten tusschen onze
vingers als water weg: troebel was heden
en morgen schimmerde in onzeker licht.
Een ding stond vast: bove' onze hoofden pakten
de contra-revolutionnaire krachten
zich samen, zwarte bank van wolken. Toen
deden ook d'arbeiders zich samen; in
Petersburg eerst, dra door heel Rusland, rezen
hunne gedeputeerde-raden op.
Dier taak: op wacht staan aan uiterste grenzen;
afweren elken aanslag, elk bedrog;
waken, dat niet met inhoudlooze schijnen
regeerders paaiden jonge opstandigheid;
stuwen met kracht het schip der volksbeweging
naar vasten ankergrond voor onze rechten:
de groote Vergad'ring-Constituante
die zou neerschrijve' in onuitwisch'bre teekens
den wil des volks. - Eén weg lag hiertoe open:
de propaganda. In millioenen hoofden
waardoor deun van lijd'lijkheid slaaprig zoemde
den heldren klank te wekken van 't verzet:
dat was de taak van onze arbeidersraden;
geen and're. - Ge beschuldigt ons te hebben
gewelddadigen opstand voorbereid,
maar alle midd'len tot geweld bevonden
zich in uw handen, in de onzen niet.
Waar waren onze kogels, u te dooden?

Onze kanonnon en onze geweren
waar waren zij? Gij hadt aan uwe zijde
de wapens; wij wilden de hoofden winnen,
en met de hoofden ook de handen die
de wapens voerden. - Hebben niet uw speurders
dag en nacht door gezocht naar de geheime
wapenvoorraden van d'arbeidersraad?
Zij vonden niets om de fabel te schoren
van onze voorbereiding tot geweld.
Ik wil u nu verraden waar zij waren,
de wapens die gij zocht: in de kazernen,
in handen der soldaten waren zij;
en met hen wilden wij.....

TWEEDE OFFICIER.
Door zulke listen
redt gij uw leven niet. Op voorbereiding
tot gewapenden opstand staat de dood,
en de dood op ied're poging soldaten
te verleiden tot muiterij. Den kogel
ontkomt gij niet.....

CHRYSTALOFF

(hoog)

Man, sedert ik kan denken
drijft mijn leven in het zog van den dood;
en de blaam der lafheid van uwe lippen
roert mij, gelijk die steenen hier het zuchten
roert der gevang'nen die zij kerk'ren..... Wij
wilde' alle willen, die nog aarz'lend zochten
hun weg, heenleiden in het breede bed
der volksbeweging, den volkswil te maken
tot hoogste wet. Wet, uit den wil geboren
der massa, behoeft niet geweld tot steun:
zij schoort zichzelf. Maar gij, die hebt geheschen
in top van uw standaard der wein'gen wil,
der enk'le parasieten, dìe als wet
wilt wapp'ren doen bove' onze hoofden,.....

TWEEDE OFFICIER.
Matig
uw oproerige taal, of ik ontneem u
het woord.

CHRYSTALOFF.
Gij kunt zonder geweld niet zijn. -
Wij hadden niets te winnen bij een botsing;
nòg niets: al wat wij verlangden, was tijd.
Tijd tot op reuzenakker, uit de voren
waarin wij wierpen 't zaad der propaganda
met volle handen, zouden rijzen dichte
rijen van jonge hoofden lichtbewust:
eindlooze rijen arbeiders- en boeren-
hoofden, die socialistisch zouden zijn.
Maar van den tijd hadt gij niets goeds te hopen,
en elke went'ling zijner rad'ren pompte
uit 't welke lichaam uwer macht meer bloed.
Daarom vertraptet g'onze jonge rechten,
daarom gristen uw ongeduld'ge handen
ons de vrijheden af, de duurgekochten
met bloed. Gij wildet, gij behoefdet d'opstand,
niet wij: gij dreeft ons bewust tot geweld!
Wij stònden op: wij konden dit niet dulden;
hadden wij niet de zachte lucht der vrijheid
geademd en gezweefd op haar muziek?
Wij droegen niet meer d'oude slavenharten
in 't tint'lend lijf, wij hadden ons gedronken
een goddelijke roes aan zegepraal.
Wij waagden alles: wij verloren. Maar
één ding bleef onverloren ons; het beste:
't geloof in onze toekomst en ons zelf.
Wij deden, wat wij moesten. Wij berouwen
niets wat wij deden, wij betreuren niets dan
onze te kleine kracht. Hier ongebogen
staan wij voor u, ied're klop onzer harten
slaat strijd, en nogmaals strijd.....

EERSTE OFFICIER.
Het is genoeg

(tot den anderen officier.)

Hij heeft bekend. -

(Tot Maria)

Gij daar, gij zijt Maria,
de ergste van die bloeddorstige wijven
die uitteroeien als schaadlijk gedierte
is onze plicht. Gij hebt in de kazerne
verspreid oproerige leugengeschriften,
de soldaten verlokt hun eed te breken,
ze opgehitst tot muiterij. Gij hebt
tweemaal de spoorwegarbeiders tot staken
bewogen, z'aangespoord tot het vernielen
der noorderlijn. Gij wijf, gij zijt van allen
het schuldigst: deze vloed van gruw'bre misdaad,
die uitrolt zijn zwarte, stinkende wat'ren
nu door heel Rusland: gij, en uws gelijken
gij hebt hem opgewekt.

MARIA.
O, was het waar
wat ge zegt, hadden wij die wonderkracht
wij, die gij leiders noemt, t' ontkeetnen stormen
als Rusland nu doorbruischten! - Konden wij
den toorn des volks bevelen, van de verre
kimmen waar hij ineengedoken wacht,
toe te schieten, en met machtige vlerken
wild om zich heen te slaan! Hadt gij die kracht
bezeten, eedle, heil'ge martelaren
die den laatsten bloeddrup gaaft uit uw ad'ren,
den laatsten vonk van uw uitdoovend brein,
voor de vrijheid van 't volk en zijn geluk!
Dan stonden wij hier niet voor u, verslaagnen,
afwachtend uit den mond der overwinnaars
de smaad, afwachtend uit hun hand de blinde
kogel der wraak, vermomd als recht. Dan rezen
niet door heel Rusland boven witte velden
de galgen nu uit met hun donk're vracht....
Dan knalden niet dof achter vestingmuren

de salvo's; dan dreven verminkte lijken
niet zeewaarts in de nacht....

(de officier maakt een beweging)

O, laat mij spreken!
Trap niet uit 't laatst vonkgesproei mijner woorden
omdat zij waarheid zijn.....

TWEEDE OFFICIER.
Zwijg met die leugens,
of 'k laat u wegvoeren.....

MARIA.
Armzaalge menschen,
denkt ge van uit uw eigen doffe wereld
van barschen meester en bevenden knecht,
te doorgronden de onze, in wier diepten
der broederlijkheid stralende kristallen
aaneenschieten en worden één kristal?
Gij die geen and're band, menschen te binden
kent dan deze eene, vooze: vrees, - wat weet gij
van kameraadschap, onverbreeklijk bindend
mensche' aan elkander met zacht-sterke macht?
Gij die geen and're tweeklank dan 't wanklinken
van verachting met slaafschheid kent, uw ooren
zijn doof voor 't zilv'ren akkoord der gelijkheid
dat stroomt door deze sfeer.
In onze wereld
ontmoeten blikke' en hande' elkander, vrij.
In onze wereld rijden d'enk'len niet
op den nek van de menigte, bevelend
haar her- en derwaarts als het hun belieft.
Daar zijn geen meesters, geen knechten: daar heerscht
de massa over zichzelve. Geen vreemde
hand verwringt er of stuit haar wil. Wij leiders,
wij zijn de mond, die wat het hoofd der massa
denkt, haar hart klopt, uitbeeldt in klare spraak;
wij zijn de hand die wenkt, naar haar geweten
te wenken maant, - wij zijn het oog, dat spiegelt

wat haar diepste diepten beweegt. En wie
dat het klaarst spiegelt en 't standvastigst, loonen
de makkers met rijksten oogst hunner liefde
en trouw. - O zaligheid, hen voor te gaan
ten strijd, te voelen hoe zij kracht uitstorten
in ons, die weder te storten in hen,
te voelen zwelle' ons lijf van 't schoone leven
dat zij plantten in ons, en hun te baren
het stralend kind vlamoogig enthousiasme
door henzelven geteeld..... Mijn kameraden,
is er niet een van u die kan uitspreken
wat gij en wij elkander zijn?

STEM UIT HET KOOR

(Een man treedt naar voren)

Gij kunt ons van hen, gij kunt hen van ons niet scheiden:
Zij en wij zijn één in blijvende ondeelbaarheid,
als van een penning één zijn de beide zijden;
hun woorden en onze daden maken samen den strijd.

Onze leiders, zij zijn de spiegels, de klare
waarin weerstraalt de gloed van onzen vlam;
zij zijn de glanzende ruischende blaren
waartoe heendringt het sap uit ons, den stam.

Wij zijn de stam en zij zijn de ruischende twijgen
van den sterken boom, 't strijdend proletariaat:
wij zijn elkaars deelen, wij zijn elkaars eigen,
wij zijn één kracht, die niets uit elkander slaat.

EEN ANDERE STEM

(Een vrouw treedt naar voren).

Zij zijn ons geweten, dat roept en maant te volharden
als ons hart versaagt in zwarte vertwijfeling.
Zij schragen den wil, als hij zinkt, in twijfels verwarde;
zij wijzen hem 't spoor, wanneer hij dwalen ging.

Zij vlogen ons voor op de lichtende starrebezaaide
banen van zege; zij hebben met ons gestaan

waar de wind die onze lichamen vol omwaaide
droeg het gouden getoeter uit Vrijheids horen aan.

Toen wij stromp'lend vloden langs nederlaags steenige wegen
hield hun hand ons op: haar greep was vast en zacht,
toen w'op de velden der wanhoop zijn neergezegen
hebben zij ons gelaafd met hun laatste druppel kracht.

Bloed van ons bloed, hart van ons hart, wij zijn samen
gegroeid met u; zij snijden u niet uit ons vleesch:
als wij maar fluist'ren uw glans-doorblonkene namen
staan sterren op door onze nacht van twijfel en vrees.

EERSTE OFFICIER.
Zwijg met die kreten, vrouw: naar uw getuig'nis
vragen wij niet; uw eigen schuld of onschuld
zal spoedig blijken. - (*tot Petroff*) Grijskop, hebt ge nog
iets toe te voegen aan 't woord uwer makkers?
Schaamt g'u niet, die met witte haren deeldet
den misdadigen waanzin van wie willen
omver werpen met dolk en bom, of door
het bruut geweld hunner gekruiste armen
d'oude, heil'ge orde der maatschappij?
Hebt gij zoolang geleefd zonder te leeren
deze waarheid: God zelf heeft zijn verkoornen
boven 't volk, dat te beheerschen, gesteld.
Elk, die 't voorspiegelt hersenschimmig heil,
en roekeloos verleidt geluk te hopen,
bevrijding van het juk der zorgen, is
mee schuldig aan al het bloed en de rampen
die komen over het oproerig volk.
En dubbel schuldig zijt gij, witgebaarden,
die 't weten kunt uit lange ervaring: dulden
is 't lot des volks - was het door alle eeuwen,
blijft het altoos. Opstandigheid verlicht niet,
't verzwaart zijn juk.

PETROFF.

Gij, die uw blinde waan
als waarheid koestert - waar, in welke wereld,
zaagt ge de starre stilstand ooit als wet?
De zon en alle sterren, d'aarde en hare
gebergten, elke kleine korrel zand,
de lichamen van planten en van dieren,
alles wordt en verwordt: eeuw'ge beweging
is het eenig blijvende in 't heelal,
't eenig blijvende ook in de menschewereld.
De maatschappij beweegt zich: in haar diepten,
in den arbeid, haar kloppend hart, daar werkt
een kracht, heffend de massa der geknechten
omhoog tot licht en macht. De menschen worden
anders, hun willen anders, nieuwe harten
staan in hen op: dat is de grond, de vaste
waar onze hoop op wandelt. - En verand'ring
schiet vleugels aan. In één kort menscheleven
woelt het kapitalisme om de lagen
gegroeid door duizend jaar. In één kort leven
breekt het de dammen door van recht en zede
waarachter rijen van geslachten huisden
veilig-gerust. In één kort leven schiep 't
uit die lijdzame klei: onvrije boeren,
deze ijz'ren mannen: het proletariaat....
Ik zag zijn adem varen over 't land,
en de kleine, doez'lige steden wassen
tot volle korven waar leven door bruischt.
'k Zag hier en daar door de eind'loos duist're vlakte
lichten opstaan, zag hoe door enk'le hoofden
de vonk van socialisme schoot..... ik zag
ze lang, lang, worst'len om hun leven, wein'gen,
tegen den fellen wind..... En toen, zooals
men op een heuvel, in de schemering
de rijen der lantaarns ziet gouden lijnen

schieten langs strate' en pleinen van de stad,
zag ik dit licht uitschiete' in gouden strepen:
ik zag d'arbeidersmassaas socialistisch
worden door Rusland.... heil mij, die het zag!
En in toekomst zie ik dit licht uitstralen....

TWEEDE OFFICIER.
Gij oude zwetser, zwijg; wij zijn naar uw
toekomstgezichten allerminst begeerig;
beken liever, waar de bommen verborgen
en de wapens zijn van d'arbeidersraad.

PETROFF.
De bommen van d'arbeidersraad zijn niet
verborgen: ze zweven vrij door de luchten,
dringend door alle muren, alle spleten,
overal heen waar menschen zijn. Ze zijn
ook hier..... o ge hoeft niet bevreesd te wezen:
ze zullen 't hoofd u van den romp niet scheuren,
armen en beenen en het beetje hersens
niet sling'ren door de lucht. Zij raafle' uiteen
in d'arbeidershoofden de woll'ge dampen
van lijdzaamheid en schroomvallige vrees;
drijven vaneen de misten van 't geloof,
die hoofden dicht omdoez'lend, dat in hen niet
kan dringen kennis' kracht'ge straal. Hun knal
doet in het brein der intellektueelen
springen de burgerlijke idealen,
leege hulzels, wier inhoud vrat de tijd;
hun kracht zal eens aan duizend splinters blazen
uw heerschappij.
Een held, voor vijftig jaar,
slingerde 't eerst die bommen van den geest
tegen de muren der domheid, omkerk'rend
't proletariaat: Karl Marx, held in het weten,

held in de daad. Met hem, Lassalle en Engels.
Scholieren vonden ze: al meerder handen
hielpen allengs bij 't werk. In 't westen, ginds
in 't groot Berlijn, woont een grijzend geleerde,
uit zijn stille kamer drijven de bommen
drijven als rijpe zaden door de lucht,
naar alle zijden: geen grens die ze stuit.
Door Rusland zwermen ze uit: millioenen
exemplaren van 't Erfurter program.....

EERSTE OFFICIER

(hem woedend in de rede vallend)

Vervloekte grijskop, zwijg! - Bekent g'u schuldig?
Spreek op!....

PETROFF.
Ik zal tot u niet verder spreken.

EERSTE OFFICIER

(de officieren beraadslagen een oogenblik met elkaar).

't Is wel.
U drieën als hoofdschuld'gen wacht
dood door den kogel. Bewakers, voert de
veroordeelden terug naar hunne cel.

(tot den luitenant)

Roept de patrouille,
laat het vonnis aan hen voltrokken worden.
Morgen vroeg komt de krijgsraad weer bijeen

(op de overige gevangenen wijzend)

deze te richten....

(De officieren van den krijgsraad af.)

KOOR VAN GEVANGENEN.
Wee, wee, wee.

EEN STEM UIT HET KOOR.
Alles is voorbij: de dappersten gaan verloren,
de besten vallen; wij blijven zwak en alleen.
Het suizen van zwakheid is in onze ooren,
de banden van wanhoop verlammen onze leên.

EEN TWEEDE STEM.
Zwak en alleen.....

KOOR.
Wee, wee, wee.

DE EERSTE STEM.
Wij dachten te staan aan den ingang van zegelanen.
Wij gaven ons bloed, wij gaven 't en spaarden niet!
Wij zagen het langs ons vloeien als roode manen
wij voelden het uit ons welle' als een purper lied.

DE TWEEDE STEM,
Wij spaarden 't niet.....

KOOR.
Wee!

DE EERSTE STEM.
Wij dachten, met onze verstijvende vingers te grijpen
de tippen van Vrijheids mantel. Wij hadden verwacht
te sterven als het graan sterft, het overrijpe
opdat menschheid leve; en wij lachten zoo zacht
den dood toe, of aan al onze vingers groeiden
rozen des levens, of leven zelf waar een rozelaar
waaraan zoete bloemen als nu verbloeiden
zouden wederkeeren een volgend jaar.

DE TWEEDE STEM.
Als aan een rozelaar.....

KOOR.
Wee, wee, wee.

DE EERSTE STEM.
Wij gaven alles voor niets, wij hebben alles verloren,
vergeefs, o leed, u geleden; vergeefs u, o daden, verricht:
wij dachten, dat nieuwe wereld door ons ging worden geboren;
wij hebben de oude wereld niet ontwricht.

DE TWEEDE STEM.
Alles vergeefs verricht.....

KOOR.
Wee!

DE EERSTE STEM.
Onze harten zijn gekneusd, onze vleugels zijn gebroken,
onze willen hangen als welkende bloemen slap;
onze hoop heeft haar gouden oogen voor goed geloken,
in ons hoofd is verdonkerd 't beeld van de broederschap.

DE TWEEDE STEM.
Onze willen hangen slap.....

KOOR
Wee, wee, wee.

DE EERSTE STEM.
Alle vensters zijn dichtgemetseld, alle bronnen
van moed zijn verzegeld, alle stutten van kracht gekloofd;
al onze vuren zijn verkild, al onze zonnen
zijn uitgebluscht, al onze sterren gedoofd.
De keten is zwaarder geworden om onze leden,
heden en morgen zijn zwarter dan weleer,
de meesters kwellen meer dan zij voorheen deden;
wij willen niet meer leven, wij kunnen niet meer.

DE TWEEDE STEM.
Wij kunnen niet meer

KOOR.
Wee, wee, wee.

BEWAKER

(tot de veroordeelden)

Gij kunt van uw gezellen afscheid nemen
Maar kort.....

MARIA.
O kameraden, kon ik uit mijn borst
de zoete gaaf der hoop, mij tot niets nut
in 't onbewuste waarheen ik nu ga,
rukke' en haar overplanten in uw hart!
Kon ik haar, als een vogel in een kooi,
die in mij kweelt zoo zoete wijzen door
de holle nacht, doen uitvliegen en zien
zittend boven uw hoofden, gietend zachte
lafenis in uw gretig-drinkend hart!
Dan zou ik scheiden in geen and're pijn
dan lichte weemoed om het scheiden zelf,
maar nu woelt zulk een kramp van smart door mij
als ik niet kende en nooit te kennen dacht:
u verlaten, in bitt'ren nood verlaten
van broederschap streeling en zachte kus!....

EEN STEM UIT HET KOOR.
Maria weent....

EEN ANDERE STEM.
Zij weent om onze zwakheid....

MARIA.
Ik zie tusschen u vele aangezichten
waarin wanhoop de klare bronnen heeft
verzengd der mensch'lijkheid, en het gemoed
gemaakt gelijk woestijnzand heet en droog.
Ik zie trekken in bloed'ge wraakgedachten
grimmig verstijfd; op menig voorhoofd zie
ik 't merk der zuiv're liefde tot de makkers
verwischt door het woeden van lage driften,
drieste verwild'ring daar geschreven....
Ach,
niet allen deed de school van 't lijden goed,
en zijn overmaat brak, te streng een meester,

in somm'gen onzer de veer van den wil;
in somm'gen sleurde de vloedgolf der smart
't roer weg of smakte 't stuk dat menschelevens
richt: het geweten richt niet meer hun baan....

ISMAïL.
Maria! ge vertwijfelt niet aan ons?

MARIA.
O kon ik niet eenmaal, duizendmaal sterven,
met duizend dooden zou ik willen koopen
dat g'overeind blijft in zeed'lijke kracht.

Wij komen gewaad door een zee van bloed,
hielden altijd in opgeheven handen
het ideaal van 't nieuw, broederlijk leven,
zendend uit zijn fonk'lende stralen over
het troostloos vlak der grauwe maatschappij.
Ontzinkt het u, dan wordt het ringsom duister,
dan was de lijdensgang vergeefs.... vergeefs
kwamen wij gewaad door een zee van bloed....
Ach, twijfel, twijfel aan de kracht der makkers
bedwingt dit hart, dat geen vrees, geen vooruitzicht
van bitters ooit bedwong....

ISMAïL.
Maria! ge moogt niet bekommerd sterven,
niet in twijfel over 't reiken der kracht....
Liefste en trouwste die ons alles gaaft,
gij moogt niet heengaan met dien wolk in d'oogen
van zorg om ons, wij verdragen het niet;
wij kunnen u niet lijden zien en denken:
zij lijdt door ons, Maria lijdt door ons.

Zuster! wij kennen ons zelven niet meer!
Waar is de kracht gebleven die ons tilde

zegevierend boven zorgen en smart
boven gevangenschap, honger, ellende,
boven het vreezen van den dood en boven
dood zelf? Waar is de vlam gebleven die
liep door de wereld, zuigend onze harten
vast aan haar gloed?
Rondom is 't zwart, - daarbinnen, lamploos duister;
ontluisterd de wereld, - een wrak ons hart.

Maria! zeg mij: zal nu voor altijd
mijn bloed kruipen loodzwaar door mijne leden?
O ik verlang zoo naar stralend strijdleven
weerom, naar weer warm en vol licht te zijn.
Konden wij weer als wij eens waren worden!
O konden wij 't, maar aan gebroken snaren
ontwelt geen zuiv're toon....

MARIA.
Mijn Ismaïl!
O nu, nu hoor 'k uw diepste ziel die lag
star in u als een doode, weer bewegen.
Nu druppelt het door u als lentedooi,
en door al dezen: zacht ontspant hun hart,
zacht voel ik van mijn hart glijden den kommer
en voel hoe het in mijn borst zich opricht. -
Een drang doorstroomt mij met opperste krachten
zegen te ademen in uw gezicht,
een gouden tros van heilige gedachten
bloeit in mij op uit onbewustheids lommer:
leven krijgt vleugels, en de dood wordt licht.

Makkers oud, wit-gebaard, die hebt getoefd op d'aard
de meeste uwer dagen,
o moogt ge leven om te zien
uw dochters kind'ren dragen,
helden, voort te zetten den strijd.

Moogt g'in hun oogen nieuw zien dageraden
hoop die nu in wanhoop verglijdt,
hooren moeders met lied'ren
de gevallenen eerend
slaapwiegen kleine' op wie wachte' aan kim groote daden.

Tranengedrenkte jeugd, wien bloem van levensvreugd
nu ontzinkt uit de moede handen,
o moogt ge nooit in gif zoeken vergetelheid
voor uw brandende smart!
Nooit roes van zinbedwelmend lijfsgenot
u ontvoere' aan de donk're heil'ge stranden
waar nu tusschen hoop en herinnering
een wijl hongert en derft uw hart!

Dat veel-vertakte haat, als uit de voor het zaad,
rijze uit de donkre velden die 't
geweld nu openrijt, diep, met zijn kouter;
de vlam der opstandigheid niet
uitdoove onder druk, maar sla naar binnen,
vertere in 't hart wat daar
nog schuilt aan sleur en slaafschheid,
en dan uitslaand, opnieuw zijn reinigende loop beginne.
Dat vijands veinzenskunst, noch bedrieglijke gunst
van meesters ooit vinde open
uw ooren, of bereid uw hart
zijn fellen haat te doopen
in 't bad dat dooft dien purp'ren gloed.
O slage list nooit, waar geweld in faalde!
De meester komt, met valsche tong en zoet,
wanneer ge zwak zijt en zeer mat:
o lokke hij u nooit
van 't pad waarop wij heerlijk-moedig zegepraalden!

Daartoe diene onze dood: die zij voor u het brood

waar g'u aan eet vol krachtig haten
en vol standvastige onverzoenlijkheid.
Hij zij voor u het teeken, opgelaten
aan hemelen, in bloed en vuur geverfd,
dat uw blik zal, gloeiende maning, vinden
aan iedre kim waartoe hij zwerft.
Onze dood zij de tooverdrank
waarmee leven uitwiesch uw oogen:
oogen in bloed gewasschen kan geen waan verblinden.

Daartoe diene die stond, die eene, toen ge rond-
om 't worstelperk jagend op hoogen wagen
gemend door Zege, u hebt gevoeld een god,
door onuitputtelijke kracht gedragen
allen vooruit. O wie als gij eenmaal
met Zege reed, en de wapp'rende slippen
zijn schouders voelde omfladdren van hààr kleed,
't starrenbezaaide,
zal in 't diepst hart altijd
een glans bewaren, wetend
dat hem de prijs wacht, en op 't eind niet kan ontglippen.

En als het uur der daad eind'lijk rijst, 't zongelaat
weer opschittert aan 's levens boog
dan zult ge staan gereed om te bestijgen
't uur dat den wil zijns meesters weet:
dan zult ge, die nu voerde in teere jeugd
Vrijheid halfweg den steilen berg omhoog,
haar voeren waar de hooge toppen neigen
naar 't milde land dat nog geen voet beschreed.

Ik zie, ik zie u gaan; 'k zie Vrijheid d'armen slaan
om u, als maagd om den minnaar, die haar
ontvoert in liefde heerlijk saam te leven,
ik zie u nad'ren tot den steilen top.

Een mist daalt neer.... mijn ooren vangen op
een gejuich dat de hemelen doet beven:
de wolken scheuren.... gij zijt dààr....

Makkers jong, vol van schroom: zie op, dit is geen droom,
die stoute rit tot de toppen der macht
met Vrijheids armen om uw nek geslagen:
dit is de waarheid die u wacht.
O maak uw jonge leden sterk en stout,
en luister goed, of ge reeds hoort het zacht
gehinnik van het uur, dat u omhoog zal dragen;
en hoort zijn hoefslag nad'ren door het woud!

STEM UIT HET KOOR: EEN MAN.
Maria, in ons brandde laag
de vlam des levens: wij dachten
'O mocht zij, o mocht zij uitgaan;'
wij vonden geen steun, wij voelden
afglijden onze gedachten
langs wanhoops steilvallende baan.

Maria! wat is geschied?
Weer moed te leven hebt g'aangeblazen
door het doffe bloed;
uit donkere schacht zien wij op
en ziet: aan hemelen staande
oude sterren in ouden gloed.

Maria, onze harten zijn zwak
na den storm, onze handen beven,
maar het donkerste uur is voorbij:
hoop heeft ons weer d'eerste kus
op de bleeke lippen gegeven:
opnieuw hààr kindren zijn wij.

EEN JONGELING.
Wij lagen en wachtten: zal
ons hart nu voortaan altijd
blijven als een klomp van lood?
Is er geen uitgang die leidt
weg uit wanhoops sombere hal,
dan de eene poort van den dood?

Over ons gespannen gezicht
voelden we' een adem gaan, mild
als koelende avondwind
over bloemen na zonnebrand:
het zware werd opgetild
van ons, en wij voelden verlicht
als een man wanneer pijn hem verlaat
die diep in hem boorde haar tand.

We voelden het drupp'len als dauw
op het hart en als dauw ons verkwikken
en de pijn der verstarring week
voor een andere mildere pijn.
Diep in ons begint weer 't geruisch
der wel die geen steen kan verstikken,
weer borrelt in ons het verlangen,
het verlangen vrij te zijn.

Onze oogen zien door een mist,
ons hart heeft uw woord half verloren,
half in zich gezogen, zooals
klokkengelui door den wind.
Maar een warmte welt door het hart,
en een helder beeld is daar geboren:
die ruiter, opsnellend de bergen,
en Vrijheid, die hangt aan zijn hals.

Die ruiter, die ruiter zijn wij;
Vrijheid is de bruid die wij voeren
omhoog, saam te leven in 't licht.
De dood en de smart gaan voorbij,
maar de taak wacht ons, haar te volvoeren,
en de wil is in ons opgericht.

CHRYSTALOFF.
Ja: het donkerst vuur is voorbij - voorbij;
en wij genooten, kunnen rustig sterven:
Maria, o dank voor dit laatste liefs.
En nu vaartwel makkers: moge 't verhaal
van onzen ondergang, gelijk een wind
aanwakkeren de vlam van uw verzet;
moge onze dood doen wat alle uren onzer
levens zochten te doen altijd: een voetstap
een meer, houwe' opwaarts in rots van den strijd. -

(Zich tot de jongelingen wendend)

Zoo gaat ge nu, op uw gekneusde schouders
torschend den last der nederlaag, opnieuw
beginnen den moeizamen gang door ruige
en steile kloven, gespanne' elke spier....
O gingen wij met u.... Iedere vezel
van 't hart verzet zich als tege' ongerijmds,
tegen het denken dat dit bruischend leven
van haat en liefde, heel die stroom van kracht
die ik voel tint'len door mijn lijf, nu dra
zal stolten als een waterval, gegrepen
in zijn sprong door de klem van ijz'ge kou....
Maar 't moet zoo zijn, en dus, verdraagt het, kind'ren,
als wij 't verdragen, niet lang stilstaand bij wat
onvermijdelijk komt. - Geef mij uw hand,
Petroff, mijn oude makker: voor u had ik
wel and'ren dood gewenscht, hem dalend op
wieken van zege: ge wachttet zoo lang,

en hebt nimmer gewanhoopt, want ge wist.
O nog dank, dat ge mij ontsloot ons weten,
mij de bronnen van stage kracht ontsloot. -
Niet altijd dacht ons beide één weg de beste,
maar in één dood monden ons beider wegen,
en één zullen w'in makkers heug'nis staan.

(omhelst hem)

Vaarwel, mijn maat.

PETROFF.
Vaarwel, gij stralend hart.

CHRYSTALOFF.
Maria, vaarwel tusschen u en mij
gaat zonder woorden, als veel zachte dingen
gegaan zijn tusschen ons in stomme spraak;
veel bloesems van geluk tusschen de naakte
klippen van lijden en gevaar geplukt.
Nog omgeurt zoet hun bloemenschoon den dood!
- Maria, gij droegt tusschen alle wezens
voor mij der toekomst zachte licht. O tijd,
wonderlijken van innig, broos geluk,
nu zuiv're harten tot elkander neigend
uitstorten in elkander zachtste gloeden,
opvlammen samen in den hoogsten wil,
en over alles zweeft ten allen tijde
nabij de dood. Gij vreemde bloem van liefde
geurend aan den rand van dien afgrond: dood, -
welk geluk dronken w'uit uw diepe kelk!
Vaarwel, mijn ziel.

MARIA.
Vaarwel, mijn Chrystaloff.

CHRYSTALOFF.
En nu voor 't laatst vaarwel, mijn kameraden.
Voor alles dank. Dat één klein, nietig woordje
nu moet bevatten d'oneindige dingen
die klotsen door mijn hart! - O heerlijk is 't
tot in het kil gebied des doods, zich nog

te zonnen in den gloed der kameraadschap
die leven ons herschiep. - Vaart allen wel.

EEN STEM UIT HET KOOR.
O Chrystaloff, mijn makker en mijn leider,
gij zult altijd voortleven in ons hart.
Als leven zwaarst is in eerst ontwaken
na vernietigden droom - het duiz'lig brein
wendt zich weg van de cirkelende vragen,
eend're altijd, zoekend vergetelheid -
in uw dompige lucht, o Rusland, kerkhof
onmeet'lijk, van versmoorden levensdrang,
of onder ballingschaps loodgrijzen hemel,
komen en gaan de grauw-egale dagen:
hun voeten raak'len de verkilde sintels
der hoop in 't uitgebrande hart niet op; -
dan, Chrystaloff, wordt uw beeld in ons levend,
en dat der makkers, met u gaand ten doode:
aan uw herinn'ring drinken matte harten
weer moed, weer kracht.

EEN ANDERE STEM.
En wanneer 't licht weer daagt, en onze scharen
die nu neerliggen, heffen 't hoofd op, - want
eens moet de drang weer in hun hart ontwaken, -
weer ontsteekt hoop vreugdevure' in hun oogen,
door alle vale wijken, waar zij wonen
sling'ren zich de festoenen der hoop;
en op de straten stroomen menschen samen
met hellen blik, en die nu trots doen, sluipen,
en opnieuw ruischt het woord als een Meiregen
die wekt lente op aarde ‘kameraad,’
en weer hangt Vrijheid gloed aan alle heemlen,
en vlammend rijzen alle roode vaandels,
die smeulde' in donker door den donk'ren tijd,
en vlammend rijzen alle dapp're harten

in éénen gloed van hoop-doorlichten strijd -
dan Chrystaloff, wordt uw beeld in ons levend,
en dat der makkers, gaand met u ten doode:
aan uw heug'nis brengen hoogslaande harten
hun dank, hun groet.

EEN DERDE STEM.
En wanneer dan onze juichende drommen
dringen tot waar breede haag van soldaten
weer doorgang met gedreig van wapens stuit,
en de kreet als een zoele wolk die openbarst,
uitstort over hun weif'lende hoofden
haar alles-verwinnenden drang: ‘soldaten,
kent uwe broeders’ - en dan breekt de ban,
het oogenblik voleindt wat jaren wrochten:
de laatste wal van heerschappij stort om.
Als dan de loopen, gericht op ons lijf
met één ruk naar het hart des vijands keeren
hun dreiging: eenig stuwt het volk vooruit
zijn purp'ren golven, golf na golf dringt aan
en rijst, tot eindlijk aandringt een, van allen
de hoogste, sleurt de oude dwangburcht mee
waar de wat'ren zich sluiten, o als dan
de lucht rondom van juichekreten davert
of Vrijheid zelve in haar gouden horen
blaast het ontwaken van de gouden eeuw -
dan, Chrystaloff, wordt uw beeld in ons levend
en dat der makkers gaand met u ten doode:
door de fonk'lende mist van vreugdetranen
rijzen zij op.

CHRYSTALOFF.
Zoo is het goed: door de stem van den dood
hoor ik het ver geschal van zek're zege;
de hand des doods treft zacht en doet geen pijn.
Aan het donk're veld der oneindigheid

zie ik veel stralende sterren verrijzen,
de goede, dapp're, hoopvolle gedachten
waarmee ik door het leven ben gegaan:
hun gloed blijft onverminderd, of ik sterf.
Vaartwel, kam'raads, hebt over mij geen zorg:
mijn hart is rustig en de dood mag komen,
ik zie hem komen en buig niet het hoofd!

EEN STEM UIT HET KOOR.
Hij gaat den dood in, gansch doorlicht van moed:
o zoo willen wij leven, als hij sterft.

PETROFF.
O wie als ik, zag, een oud man, de bloem
der jeugd dale' in het donk're dal des doods,
toen Vrijheid wonk, met lippen lachgekruld
dalen en in d'oogen glans van geluk,
van hoog geluk te sterven in haar dienst -
die voelt geen twijfelsmart of toekomst brengt
de zek're zege, die hij niet aanschouwt;
die gaat tot sterve' als tot een oude schuld
te delgen, lang verzuimd, voelend verlicht
dat zijn rust nadert na het lang dagwerk.
Drage 't zijn vrucht! Makkers, vaartwel en treurt
om mijn dood niet: ik zie hem komen, vol
van een rustig licht, dat door weemoed schijnt:
ik weet, dat de dag der arbeiders daagt.

STEM UIT HET KOOR.
Vol van den vasten glans der kennis gaat
hij tot den dood - en zóó willen wij leven.

MARIA.
Makkers, o wat maakt ge den dood ons licht
nu hij nadert, omvloten van de stralen
der kameraadschap waar g'ons mee verkwikt.

O dank voor al die lichtdraden van liefde
waarin ge wikkeldet zoo zacht mijn hart,
dat niets het deren kon.

(tot Chrystaloff)

Dank voor uw stralen
mijn zon

(tot Petroff)

En, Petroff, dank, gij die dit deinend
gemoed ankerdet, vast, in kennis' grond.
Vaartwel kam'raads: hebt over mij geen zorg:
ik voel niets als een groote gloed van liefde
die overvloeit en zich uitgiet naar u.

STEM UIT HET KOOR.
Vlammend van liefde gaat zij in den dood:
O mogen in ons zulke vlammen leven

BEWAKER

(tot veroordeelden).

Vooruit, 't is tijd.

CHRYSTALOFF.
Graaft naar de plant der eenheid:
uit haar stengel bloeit op de zegepraal.

PETROFF.
Drinkt aan de klare bronnen van het weten:
Zij geven kracht.

MARIA.
Doopt uw hart in de vlammen
van enthousiasme dat onkwetsbaar maakt.

CHRYSTALOFF.
Vaartwel.

PETROFF.
Vaartwel.

MARIA.
Vaartwel.

EEN STEM UIT HET KOOR.
Vaartwel, getrouwen
en goeden die nu sterven gaat voor ons.

(de veroordeelden worden weggevoerd).

EEN ANDERE STEM.

Makkers die hadt uw lippen gedoopt in het dagen,

en uw voorhoofden gebaad in zijn gloed,
toen morgennevels nog kil en dicht ons omlagen
hebt gij de hoop ons tot een lamp gedragen
voor u uit, als een kelk doorgloord van moed....

ALLEN.
Daarvoor dank!

DE STEM.
Toen onze brooze droomen kraakten en braken
onder gewelds ijzeren hoef, toen riep
wanhoop van omlaag, sperrend open haar breede kaken,
hebt gij gegrepen wetens goudenen spaken
en ons opgehouden boven het kolkend diep....

ALLEN.
Daarvoor dank!

DE STEM.
Toen wij lagen geveld, bloed gutste uit onze wonden,
ons hart stierf, onze oogen voelden heet en strak,
zijt gij gekomen en hebt ons met windsels verbonden
van broederschap, en uw hart heeft het woord gevonden
dat de verstijving der wanhoop brak....

ALLEN.
Daarvoor dank!

DE STEM.
Nu tijgen wij uit, gelijk gij zijt uitgetogen,
uw vaan in de handen en in de harten uw moed,
onze hoofden naar de toekomst licht overgebogen,
hooren haar ruischen van ver, en onze oogen
voelen door tranen haar gloed....

ALLEN.
Daarvoor dank!

EINDE.